תשורה

משמחת הנישואין של

שלום משה הכהן ובריינא שיחיו

כהנא-פריינד

כ"ד טבת ה'תשפ"ג

שנת הקהל

נסדר ונערך ע"י ד.ש.

dsteshura@gmail.com

בס"ד.

פתח דבר

אנו מודים להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי צאצאינו החתן מ' **שלום משה** הכהן שי' עב"ג הכלה המהוללה מרת **ברינא** תחי'.

התודה והברכה מובעת בזה לבני משפחתנו, ידידנו ומכירינו שבאו מקרוב ומרחוק להשתתף בשמחתינו כדי לשמוח אתנו יחדיו, ולברך את הזוג יחיו, ואותנו כולנו, בברכת מזל טוב, וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

על יסוד הנהגתו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ שחילק 'תשורה' מיוחדת בחתונת כ"ק אדמו"ר נשיא דורינו, מוגשת בזה תשורה מיוחדת, הכוללת:

- ליקוט על מעלת חזרת דברי תורה בע"פ, וקביעת עתים לתורה בכל יום ולילה;
- ליקוט על ציפית לישועה;
- מענות מכ"ק אדמו"ר לזקני הכלה תחי' – ה"ה הרב אליעזר צבי זאב צירקינד ע"ה, והרב יצחק דוד גראנער ע"ה;
- כמה דוחו"ת שכתב הרב יצחק דוד גראנער ע"ה לכ"ק אדמו"ר, על השליחויות השונות שעסק בהן במשך נסיעותיו;
- "האיש שנלחם כנגד אמריקה": סקירה על המסירת נפש של הרב אליעזר צבי זאב צירקינד ע"ה, לשמור על זקנו ופאותיו כאשר גויים במהלך מלחמת קוריאה לצבא האמריקני, – שע"ז הורה לו כ"ק אדמו"ר "יהרג ואל יעבור", ובהשגחה פרטית נדפס לאחרונה מענת כ"ק אדמו"ר בנידון.

הא-ל הטוב, הוא יתברך, יברך את כבודו ואנשי ביתו יחיו, בתוך כלל אחב"י יחיו, בברכות מאליפות מנפש ועד בשר, ובמיוחד בברכה העיקרית שנזכה ללכת משמחה זו לשמחה העיקרית "שמחת עולם על ראשם", בביאת משיח צדקנו, תיכף ומיד ממש.

משפחת פריינד ומשפחת צירקינד

מעלת חזרת דברי תורה בעל פה[1]

מאמר והדרת פני זקן לכ"ק אדמו"ר הזקן[2]:

והדרת פני זקן זה שקנה חכמה. שקנה היינו כמ"ש ותופשי התורה. דהיינו מי שתופס במוח הזכרון וחקוק על לוח לבו תמיד. כמארז"ל איזהו ת"ח כל ששואלין אותו דבר הלכה כו'. שאז מצוה לעמוד מפניו גם בשעה שאינו עוסק בתורה. לפי שהקב"ה שוכן עד בקרבו גם כשעוסק במילי דעלמא. מאחר שהתורה חקוקה במוח הזכרון שבנשמתו ועל לבו. ואורייתא וקוב"ה כולא חד (וע' בזהר ס"פ קדושים דפ"ז ע"ב). לזאת כל איש נלבב אשר ידבנו לבו וכלתה נפשו לדבקה בו ית' בתמידות ולהיות ה' שוכן בקרבו תמיד בלי שום הפסק ופירוד לעולם אפילו רגע א'. יקנה לו התורה במוח הזכרון שבנפשו. שאז גם אם עוסק בצרכי הגוף הרי התורה היא בבחינת עלמא דאתכסיא שבנפשו שמאיר בו יו"ד של שם הוי', שלכן בפרשה קדש לי כל בכור כתיב בה ולזכרון בין עיניך כנודע. ובזה יובן טעם למ"ש בהלכות תלמוד תורה בשם הספרי שמצוה על כל אחד ואחד לידע כל התורה שהן כל תרי"ג מצות ודקדוקיהן כו'. והיינו להמשיך אור ה' על כל תרי"ג כחות שבנפשו האלקית בפרטותיהן. וכמ"ש כולך יפה רעיתי ומום אין בך כולך דייקא. שלכן גם שרש המשכה זו למעלה כלול מתרי"ג. ונקרא בשם אדם ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו'. אך מחמת צוק העתים וקוצר רוח דעת המשיג ועומק המושג. עכ"פ לפחות ישתדל לקבל עוז ותעצומות לקנות ולחקוק במוח הזכרון שבנפשו ה' חומשי תורת משה אשר כתב מפי הגבורה שהן שרש כל התורה שבכתב ושבעל פה כולה כנודע שרבי עקיבא היה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות. רק שהן בהעלם גדול בעלמא דאתכסיא. ומעלמא דאתגליא היא התורה שבע"פ עכ"פ לפחות יקנה ויחקוק סדר קדשים הנקרא חכמה בדברי רז"ל ומכפר עונותיו של אדם כמ"ש האריז"ל. (ועיין מ"ש ע"פ מפני שיבה תקום והדרת כו' סד"ה שחורה אני ונאוה):

ובכמה מקומות מבואר מעלת חזרת דברי תורה בעל פה בכל עת[3]:

היום יום י"א טבת: דעם מענשענס לעבען איז תלוי אין דעם אויר וואו ער געפינט זיך. אהן אויר קען מען ניט לעבען, און אין וואס פאר א אויר מען לעבט, אזא לעבען איז דאס. וועז מען לעבט אין א תורה ומצות אויר, איז דער לעבען א געזונטער. וועז מען לעבט אין כפירה־אוויר, איז דאס א קראנקער לעבען, און מען איז כסדר אין געפאהר קראנק צו ווערען מיט אנשטעקענדע מחלות. די ערשטע אלגעמיינע רפואה איז צו מאכען ריין די לופט. די ארבעט פון טהרת האויר ליגט אויף די יודעי ספר און יודעי תורה. טהרת האויר איז דורך אותיות התורה. וועז מ'שטעהט אין סטאר, אדער וועז מען געהט אין גאס, אדער וועז מ'פאהרט אין סאבווויי און מען זאגט אותיות שבתורה, מאכט מען מיט דעם ריין דעם אויר. יעדער איינער פון די יודעי ספר און יודעי תורה מוז האבען עפעס אויסגעלערנט בעל פה: חומש, תהלים, משניות, תניא, אזוי, אז צו יעדער צייט און אין יעדען ארט, זאל ער קענען טראכטען און זאגען די הייליגע אותיות שבתורה.

ספר השיחות תש"ב ע' 129: די וועלט בעדארף האבן טהרת האויר, איבער פערשידענע סיבות איז די לופט זייער פארגרעבט געווארן ... מוז מען רייניגן די לופט, און טהרת האויר איז נאר דורך אותיות התורה, אז וואו מען געפינט זיך אין גאס, צי מען פארט מיט'ן סטריט־קאר, מיט'ן באס אדער מיט'ן סאבווועי אדער אין אן אייגענער קאר, מען

---

1) ידוע אשר מו"ח הרב חיים ארי' בראווער ע"ה, (מלמד תשב"ר במשך יובל שנה), הי' חוזר בעל פה בכל עת פנוי, בלכתו ברחוב בדרך, כמה פרקי משניות ודפי גמרא בע"פ. ז. ל. פריינד.

2) לקו"ת פ' קדושים. ונדפס כאן (וכן הקטעים הבאים) ברשות הוצאת ספרים קה"ת.

3) ראה המבואר בארוכה בענין זה באגרות קודש חלק א' ע' רלה ואילך.

שטייט אין סטאר אדער אין אפיס און אין יעדער פרייער צייט זאל מען זאגן אותיות שבתורה מיט דער כוונה ריין צו מאכן דעם אויר וואס די אותיות שבתורה זיינען א שמירה כללית און א שמירה פרטית.

היום יום ז׳ טבת: השעור להפטר מחבוט הקבר הוא, שחלק שישי מהמעת־לעת יאמר אותיות התורה, תהלים כו׳. לזכות לזיכוך הנפש להפטר מכף הקלע הוא, על ידי חזרה כל היום, כמה שיש ביכולתו, משניות תניא תהלים בעל פה.

*

התעוררות על נחיצות לימוד התורה בכל יום ובכל לילה

א. ידוע שהחיוב של תלמוד תורה הוא ללמוד תורה ביום ובלילה. ואפילו מי שאינו יכול ללמוד תורה כל הזמן, אשר יוצא ידי חובתו ע״י קביעות עתים לתורה, צריך לקבוע לו זמן ללמוד מעט בכל יום ובכל לילה.

וז״ל אדמו״ר הזקן בהלכות תלמוד תורה פרק א׳ הלכה י׳: ״וכל המלמדים ואפילו מלמדי תינוקות מקרא ... צריכים ללמדם כל היום כולו ומקצת מן הלילה כדי לחנכם ללמוד ביום ובלילה״.

ושם פ״ג הלכה ד׳ ״אבל מן הדין יוצא ידי חובתו בקביעות עתים לתלמוד תורה לקיים מה שכתוב והגית בו יומם ולילה בקביעות עתים **ביום ובלילה**, בכדי ללמוד ולזכור היטב לימוד המביא לידי מעשה בלבד שהוא חובה על הכל, דהיינו השולחן ערוך מהלכות הצריכות לכל אדם לידע אותן בלי שאלת חכם, ולימוד בהגדות ומדרשים או ספרי מוסר שנבנו על מדרשי חכמים... [וראה גם שם פ״ב ה״ט]

ואם אירע לפעמים גודל טרדה במשא ומתן עד שלא יוכל ללמוד כל העת הקבוע לו ביום וכן בלילה, יוכל לצאת ידי חובת מצות והגית בו יומם ולילה אפילו בלימוד מועט, כמו פרק אחד **ביום** וכן פרק אחד **בלילה**, ובשעת הדחק שהטירדה גדולה יותר מדאי ואין לו פנאי אפילו פרק אחד יוכל לצאת ידי חובתו בקריאת שמע שחרית וערבית לקיים מצות והגית בו יומם ולילה ביום ההוא שהוא שעת הדחק ואי אפשר בענין אחר...

...יקיים גם כן מצות והגית בו יומם ולילה בפרק אחד **שחרית** ופרק אחד **ערבית** ובשעת הדחק מאד שגם זה אי אפשר לו יוכל לצאת ידי חובתו בקריאת שמע שחרית וערבית״.

ושם פ״ד ה״ו ״מצות והגית בו יומם ולילה ... ויוכל לצאת ידי חובתו בקביעות עתים ביום **ובלילה**, ואפילו בפרק אחד שחרית ופרק אחד **ערבית** בשעת הדחק כשאין לו פנאי מפני טרדת פרנסתו״.

והנה כמו שמובן מדברי אדמו״ר הזקן בהלכות תלמוד תורה פ״ג ה״ד ובכמה מקומות בהלכות תלמוד תורה שם, הוא שהמצוה של קביעות עתים לתורה שונה במהותה מהמצוה של ידיעת התורה. ולכן, אפילו מי שאינו יכול לקיים מצות ידיעת התורה מחמת שאינו מצליח בלימודו ואין כח זכרונו יפה לזכור מה שלמד וכו׳, מ״מ מחוייב במצות קביעת עתים לתורה בכל יום ובכל לילה.

ועד״ז אפילו מי שכבר הגיע למצות ידיעת התורה בשלימותה, הרי מ״מ הוא מחוייב ללמוד תורה ביום ובלילה כמבואר בהלכות תלמוד תורה, ואם יום א׳ הוא עסוק מאד ואין לו פנאי ללמוד , הרי מ״מ מחוייב הוא ללמוד עכ״פ קצת בכל יום ובכל לילה.

ובס׳ נהורא דאורייתא מאמר שלישי פרק א, מבאר כמה וכמה נפקא מינה שיש בין המצוה של ידיעת התורה והמצוה של קביעת עתים לתורה, וביניהם: מצד מצות ידיעת התורה צריך ללמוד בכל יום ענין נוסף על מה שלא

למד אתמול, (ראה הפרטי דינים בזה בהל' תלמוד תורה פרק ב ופרק ג), משא"כ מצד מצות קביעת עתים לתורה מצד עצמה יוצא אפילו אם לומד אותו פרק כל יום.

ועוד נפקא מינה: לענין קביעות עתים לתורה אינו יוצא ידי חובתו בהרהור לבד, דקיי"ל הרהור לאו כדבור דמי, משא"כ מצות ידיעת התורה יכול לקיים בהרהור ועיון. (וראה הלכות תלמוד תורה פ"ב הי"א).

ב. ויוצא מכל זה נפקא מינה גדול למעשה, לגבי כמה מצבים שכיחים. ולדוגמא, אדם שיושב ולומד כל ליל שישי, אבל במשך היום שלאחר כן הוא עסוק מאד ואינו יכול ללמוד אפילו מעט. הרי אע"פ שלמד הרבה מאוד בלילה שלפני זה, הרי עדיין לא נפטר מהחיוב ללמוד בכל יום ממש, וצריך ללמוד עכ"פ קצת ביום שישי. ואע"פ שבשעת הדחק מאוד יוצא מצות קביעת עתים אמירת קריאת שמע, אבל מובן שזהו רק בשעת הדחק גדול.

והנה אדמו"ר הזקן כתב בשו"ע אורח חיים סי' נ "קבעו לשנות אחר פרשת התמיד פרק איזהו מקומן ובריית דרבי ישמעאל כדי שיזכה כל אדם ללמוד בכל יום מקרא משנה ותלמוד, דברייתא דרבי ישמעאל היא במקום תלמוד שהמדרש כתלמוד". ע"ש. ועפ"ז י"ל דיוצא בזה מצות קביעת עתים לתורה בכל יום. אמנם אם אדם רוצה לצאת ידי חובת המצוה של קביעת עתים באמירת פרק איזהו מקומן, הוא צריך לחשוב פירוש המילות בשעה שלומד זה, כי בתורה שבעל פה אין אדם יוצא ידי חובת לימוד התורה אלא אם כן מבין מה שאומר, כמבואר בהלכות תלמוד תורה שם פ"ב הי"ג. ועוד זאת, דמדברי אדמו"ר הזקן בהל' ת"ת פ"ג ה"ד הנ"ל, משמע שגם בקביעת עתים לתורה, הרי לכתחילה (באם אפשר) יש לאדם ללמוד יותר מפרק אחד, ורק בשעת הדחק מספיק פרק אחד שהוא נחשב "לימוד מועט". ועפ"ז, באם יש לאדם פנאי, יש לו ללמוד יותר מפרק איזהו מקומן.

ועוד שכיח מאד בליל שב"ק, שלפעמים אין הרבה זמן ללמוד, כי צריך לילך לסעודת שלום זכר וכיו"ב, וע"פ הנ"ל יוצא שגם בליל שב"ק יש חיוב של קביעת עתים ללמוד, כי צריך ללמוד בכל יום ובכל לילה. ולכן צריך לקבוע זמן מסויים ללמוד גם בליל שב"ק. ולכל הפחות יש ליזהר עכ"פ לדבר דברי תורה בסעודה ובפרט ללמוד קצת הלכות שבת וכיוצא בזה (ראה לקמן שהחיוב לקבוע עתים כולל לימוד ההלכה בדוקא), בכדי לקיים מצוה זו של קביעת עתים ביום ובלילה.

ג. ועוד נפקא מינה היוצא מכל הנ"ל, הוא שאפילו אם אחד יושב ומעיין בסוגיא כל היום וכל הלילה, אבל לא הוציא דברי תורה מפיו, הרי אע"פ שלימודו הוא חלק ממצות לימוד וידיעת התורה, (וכאשר עוסק בעיון להבין דבר מתוך דבר אז אינו מחוייב להוציא הדברים בפיו, כמבואר בהל' ת"ת פ"ב הי"ב), אבל לא קיים המצוה של קביעות עתים לתורה, אלא אם כן מוציא דברי תורה בפיו.

ד. והנה לגבי שיעור הזמן הנדרש לקיים מצות קביעת עתים, כבר נתבאר לעיל ע"פ דיוק דברי אדמו"ר הזקן בהל' תלמוד תורה, שלכתחילה הוא הרבה יותר מפרק אחד, וביום שהוא שעת הדחק ילמוד עכ"פ פרק א', ובשעת הדחק גדול, יוכל לצאת ידי חובתו בקריאת שמע.

ולגבי איכות הלימוד בשעת קביעת עתים, כבר הובא לעיל שצ"ל הלכות הנוגעות למעשה וגם בהגדות ומדרשים. ובשו"ע או"ח סי' קנה ס"א כתב אדמו"ר הזקן "ובעת זו צריך שילמוד תורה שבכתב ותורה שבעל פה הלכות פסוקות ותלמוד, ולא תלמוד בלבד אם הוא תחלת לימודו, לפי שבתחלה צריך לידע הרבה מן האיסור והמותר בלא טעמים וראיות ואיך לעשות המצות הנהוגות, כדי שידע לשמור ולעשות ולא יחטא קודם שידע הכל על נכון מעומק לימוד התלמוד".

ושם ס"ב "אם צריך לעשות דבר נחוץ מיד אחר התפלה ורוצה ללות עת הקבוע לו ולפורעה אח"כ ביום או בלילה . . אעפ"כ טוב שילמוד אפילו הלכה אחת או פסוק אחד מיד אחר התפלה".

ובתניא, אגרת הקודש, ריש סי׳ כט (ד״ה אשת חיל עטרת בעלה), כותב אדמו״ר הזקן ״השונה הלכות דוקא מובטח לו כו׳ ולא שאר דברי תורה. וכן להבין מאמר רז״ל בפרק י״א דמנחות אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית כו׳ יצא ידי חובתו ולמה אינו יוצא ידי חובה בשאר דברי תורה״. ומזה משמע, ש(חלק מ)החיוב לקבוע עתים בתורה ביום ולילה הוא ללמוד דוקא הלכות. ועיי״ש בהמשך האגרת שמבאר אדמו״ר הזקן מעלת ההלכות על שאר דברי תורה, כי דוקא שם מתגלה רצון העליון בגילוי. ע״ש.

ובפתחי תשובה על יו״ד סי׳ רמ״ו אות ב׳, מביא מהברכי יוסף (או״ח סי׳ קנה אות ב), שהא דאמרו חז״ל כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה״ב, הוא אפילו אם לומד רק שתי הלכות בכל יום.

וראה עוד פרטים בענין החיוב לקבוע עתים ביום ובלילה, בשו״ע אדמו״ר הזקן סי׳ קנה, קיצור שו״ע סי׳ כ״ז. פסקים ותשובות, יורה דיעה, סי׳ רמ״ו, אות ו.

*

ליקוט בענין ציפית לישועה

בפירוש המשניות להרמב״ם היסוד השנים עשר, כפי שהוא בפירוש המשניות הנפוץ, כתוב: היסוד השנים עשר, ימות המשיח והוא להאמין ולאמת שיבא, ולא יחשב שיתאחר, אם יתמהמה חכה לו, ולא ישים לו זמן ולא יעשה לו סברות במקראות להוציא זמן ביאתו, וחכמים אומרים תיפח רוחן של מחשבי קיצין. עכ״ל בהנוגע לענייננו.

והנה משמעות הלשון ״ולא יחשוב שיתאחר״ מורה, שחיוב האמונה על ביאת המשיח הוא לא רק להאמין שמשיח יבוא אי פעם, אלא להאמין בביאת המשיח עכשיו ולא יחשוב שיתאחר. וכן כתב המבי״ט[4] בביאור דבריו ״ולכן הזהיר עליו הרב ז״ל להאמין ולאמת שיבוא ולא יחשוב שיתאחר, אם יתמהמה חכה לו, כמאמר הנביא ע״ה, כי מה שלא הוגבל זמנו יכול להיות בכל זמן בין קרוב או רחוק, והבלתי מאמין לזמן קרוב ג״כ לא יאמין לזמן רחוק, וגם אם יגביל לו זמן בעבור הזמן אשר גבל תמעט אמונתו לעתיד, וכן אם יגביל לו זמן לא יאמין ביאתו קודם הזמן ההוא, ואם בזמן שהגביל לו כפי דעתו לא בא, לא יאמין ביאתו לזמן שאינו מוגבל לו כפי דעתו, ולכן האמונה היא שלא יחשוב שיתאחר כי אין לו זמן מוגבל ואפשר בכל יום ביאתו, כמו שאמר הכתוב היום אם בקולו תשמעו. וגם שנתאחר הרבה מן הזמן יהיה לו יותר תקוה, כי הוא קרוב יותר מהזמן שעבר, וכמו שאמר הכתוב אם יתמהמה חכה לו, כי האיחור הוא סבה לשתחכה לו יותר, ומ״ש הכתוב כי בוא יבוא ולא יאחר כי בזמן ביאתו לא יאחר ולא תהיה ביאתו באיחור, וזהו כפל בוא יבוא לעולם״.

והרה״צ מקאמארנא בחומש היכל הברכה[5] כ׳ בביאור דברי הרמב״ם ״וצריכין אנו לפרש דברי הרב רבינו הקדוש מה שכתב להאמין ולאמת שיבא ולא יחשוב שיתאחר, פירוש שכל אדם צריך לקיים צפית לישועה של מעלה (שבת לא, א) ולשון צפית לשון ״צופה נתתיך״ (יחזקאל ג, יז) כמו שצופה ומביט ורואה בכל עת ורגע שלא יבא אויב ושונא, כך צריך איש ישראל לצפות בעיניו ובשכיות לבבו בכל זמן ועת, אולי יבא באותו רגע מלך המשיח, ובכל עת יהי׳ לבו הומה עליו וצופה לישועת ה׳, כי ישועת ה׳ בהרף עין, אולי הוא אותו רגע הרף עין של ישועת ישראל, לכן

---

4) בית אלקים שער היסודות פ״נ.

5) בראשית דף ל״ז טור ב׳.

לא יהי' לו שום מחשבה של איחור הזמן חלילה, ובכל רגע יצפה לישועת ה', אם יתמהמה חכה לו, ועל ידי צפיות וחכיות לישועת ה' בכל רגע, בודאי תפעול למעלה הרבה ... ותקרב את הגאולה בודאי".

ובחידושים המיוחסים להר"ן על מסכת שבת לא, א, כתוב: "צפית לישועה – בימיך, ולא אמר צפית שתבוא ישועה לישראל, דמי שאינו מאמין זה אפיקורס הוא, שהאפיקורסים אינן מאמינין שתבוא ישועה לעולם לישראל. כן פירש בתוספות".

וביתר ביאור כתב בדרשות מלך המשיח לתלמיד הריצב"א[6]: "השם יתברך לעד ולנצח, צונו לחכות לישועה ולצפות לגאולה, שאם יתמהמה חכה לו. וכשם שאנו מצפים כך הקב"ה מצפה ותאב מתי יבא הקץ לגאול את בניו מבין האומות, שנאמר (ישעי' ל, יח) לכן יחכה י"י לחננכם. והשכר הגדול ומאושר המחכה, שנאמר (שם) אשרי כל חוכה לו. (ובשעה) [ובשעת] פטירתו של אדם שואלין אותו ציפית לישועה, שנ' (שם לג, ו) והיה אמונת עתך חוסן ישועות. וא[ו]תה צפייה היא שיצפה כל אחד מישראל (שביא) [שיביא] צמח וישועה בימיו, שאם בא לומר שיגאלו ישראל לבסוף, באלו הוצרכנו, הלא מי (מודה) [שמודה] בזה אין לו חלק לעולם הבא ואחריתו ותקות(?) וכאילו כופר בעיקר, אלא בירור הדבר כן הוא שיצריך כל אדם לחכות ולצפות שיבא מלך המשיח במהרה בימינו".

והרה"צ ממונקאטש כותב[7] "והיינו כמ"ש הרמב"ם שם [=הלכות מלכים ריש פי"א] שכל מי שאינו מאמין בביאת המשיח או שאינו מחכה לביאתו לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו וכו' עכ"ל. הרי דגם מי שמאמין במשיח שיבוא אלא שאינו מחכה לביאתו בכל יום [כמו שהוא בנוסח אני מאמין י"ג עקרים] ג"כ כופר בתורת משה הוא כמ"ש או [המחלק] שאינו מחכה לביאתו כנז'".

וראה תורת מנחם תשד"מ[8] "...נוסח התפלה "את צמח דוד עבדך **מהרה** תצמיח ... כי לישועתך קוינו **כל היום**", "ותחזינה **עינינו**", שהכוונה בתפלה זו אינה לישועה שתבוא בעוד כו"כ שנים, 1900 שנה, כי אם באופן ד"ותחזינה **עינינו**", ובזה גופא - "את צמח דוד עבדך **מהרה** תצמיח", והרי "מהרה" פירושו - באופן של מהירות, ובודאי לא מדובר אודות כמה שנים, כמה חדשים, כמה שבועות, כי אם "מהרה" כפשוטו, וכפי שממשיכים בתפלה "כי לישועתך קוינו **כל היום**", ביום זה ממש! וביום זה גופא - תיכף ומיד, ולכל היותר - שיעור הילוך מיל (י"ח או כ"ד רגעים[9]), שלכן אפילו לאחרי אמירת תפלה זו בשחרית ובמנחה - חוזרים ואומרים תפלה זו גם בתפלת ערבית, תפלת רשות, שמזה מובן עד כמה נוגע למהר זאת ככל האפשרי, עד שאין יכולים להמתין עד לתפלה הבאה!" עיין שם בארוכה[10].

וענין זה נתבאר בהרחבת הביאור באתר moshiachlinks.com, ושם נמצא עוד הרבה ליקוטים ועיונים בעניני משיח וגאולה.

* * *

---

6) נדפס בקובץ חצי גבורים חוברת ו, טבת תשע"ד, ע' כב.

7) עולת תמיד ע' רכד. ועד"ז בספרו שער יששכר מאמרי חודש ניסן מאמר אגדתא דפסחא אות מג.

8) ח"ד ע' 2398. עיין שם בארוכה.

9) ראה לקו"ש ח"ב ע' 618 ואילך.

10) וראה גם דברי החת"ס בכ"מ, שעיקר התפילה על הגאולה הוא שהגאולה תבוא מהרה, כי עצם הגאולה כבר מובטח לנו, ואין אנו צריכים להתפלל על זה. ראה תורת משה פ' בשלח עה"פ מה תצעק אלי, ובס' מנהגי בעל החת"ס פ"ה אות כד, ועוד.

מענות כ"ק אדמו"ר להרב אליעזר צבי זאב צירקינד ע"ה

כללי רש"י על הש"ס

כ"ק אדמו"ר שליט"א[11]

...מכיון שלא זכיתי להיות בההתוועדות דמוצאי שמחת תורה אשתתף לכל הפחות בהערה אחת על דבר אחד שנאמר שם, והוא על הביאור הרחב דכ"ק אד"ש על פרש"י על הש"ס[12]. כיון שאני חוזר בשנה זו על על כל הש"ס אי"ה בל"נ לעילוי נשמת או"מ מרדכי שכנא בן יצחק ע"ה, וגם הדגיש כ"ק אד"ש בההתוועדות אחד שכדאי לסדר הכללים דפרש"י עה"ת, עלה על לבי לכל הפחות לסדר הכללים להש"ס, ואפשר שע"י כך יוכל להיות קלה לסדר על תוה"ק ... אין בידי אלא סדר מועד חוץ מרוב מס' שבת, ומס' יבמות וכתובות, מ"מ אפילו מהם יצאו כמה וכמה כללים.

א) בראשית כל צריכים לשלול השיטה[13] שרש"י יאמר דבר שאינו אמת ליישב הש"ס על מקומו, וזה ברור מפרש"י – סוכה לה: הרי יש בה היתר אכילה, כתובות ג. שויוה רבנן (יבמות צ: ד"ה א"ל), כתובות פ. ד"ה ר' אבא.

מענה כ"ק אדמו"ר: **ישנה שיטה "שלא ע"פ המסקנא[14], ההלכה" וכיו"ב – אבל לא** שרש"י יאמר דבר שאינו אמת[15].

ב) צריכים לשלול שרש"י סובר שאין הש"ס צריך להתישב בכולא, (שיש שסוברים שרש"י בעיקר מפרש הש"ס על מקומו ולפיכך אין צריכים להשגיח על מקומות אחרות או פירושו על אתר), מפרש"י שבת קא:

---

11) מכתב השואל הוא מעש"ק פ' בראשית תשל"ב. המענה יצא באור ליום ג' י"ב כסלו תשל"ב. מענת כ"ק אדמו"ר שולב ביחד עם דברי השואל שעליהם קאי המענה.

12) ראה שם בהשיחה אודות כל האוכל השוק, שיחות קודש תשל"ב ח"א ע' 89.

13) ראה שו"ת מהרלב"ח סי' מ"ה, הובא בחלקו בשדי חמד (הוצאת קה"ת) ח"ט ע' א'תתטו אות יב, ע"ש.

14) להעיר ג"כ (אודות פרש"י על המשנה שבש"ס) משדי חמד ח"ט ע' 3626 סי' ח' אות א'. שם חלק י בקונטרס דרכי שלום ע' ב'קלו אות קיב.

15) הסברת הדברים: השואל כתב, אשר יש אומרים שרש"י בפירושו על הש"ס, לפעמים כותב דבר אע"פ שאינו אמת, מכיון שעי"ז יבואר הפשט בגמ' במקומו. והשואל כתב שא"א לומר זה, בהביאו כמה מקומות איפה רש"י בפירושו עהש"ס שולל בחריפות פשט מסויים בגמרא מפני שאינו אמת.

לדוגמא: במס' סוכה דף ל"ה ע"ב איתא שאתרוג של תרומה טהורה, אם נטל כשרה ויצא מצות ד' מינים, ומבאר הגמ' שלחד מ"ד דטעם האיסור באתרוג של ערלה וכיו"ב הוא מפני שאין בה היתר אכילה, כאן יוצא יד"ח מפני שיש בה היתר אכילה. ומבאר רש"י בד"ה הרי יש בה היתר אכילה, "לכהן. וישראל נמי נפיק בה אם לקחה מכהן, הואיל ויכול להאכילה לבן בתו כהן. אבל פדיון אין לה להיות ניתרת לאכילת ישראל, והאומר כן רשע הוא". הרי שרש"י שולל בחריפות מי שפירש דברי הגמ' "הרי יש בה היתר אכילה" שיכול ישראל לפדותו ולאכלו, מכיון שאי"ז אמת ע"פ תורה.

וכ"ק אדמו"ר ענה על זה, שאמנם נכון שרש"י לפעמים כותב פשט שאינו ע"פ ההלכה, או פשט מסויים שהוא רק לפי הס"ד שבגמרא ולא לפי המסקנא, אבל אין זה נקרא "דבר שאינו אמת", כי סו"ס סברא זו הוא אמיתית ע"פ תורה. אמנם דבר שאינו נכון כלל ע"פ תורה, בודאי אין רש"י מביאו, ולכן רש"י (במס' סוכה שם) שולל בחריפות פשט משובש מכיון שהוא היפך התורה.

הא איכא בקיעת דגים, קד. עלויי קא מעלי לי'; עירובין ז: א"צ כלום, יד: ר"ט, לג: הכא לא, נד. שמסרחת, נו. תומי, נח. ואם הי' סגיא, סב: דאתי; סוכה יא: כי חגיגה, לה: הרי יש בה היתר, נד. ט' תקיעות; יבמות צ: א"ל, כתובות ג. שויוה רבנן.

שהדברים הנ"ל מושללים כל כך עד שרש"י חולק על רבותיו משום זה, מפרש"י שבת קא: הא איכא בקיעת, קט. כל הימים, קיט. ד"ה סיניה, ראש השנה לה: אלא משום דאוושא, ביצה כד: ופירי, כתובות ג. ושויוה רבנן, (ובשבת קא: הא איכא, הוא אפילו מתמה אם רבותיו אמר הפירוש שהוא מביא משמם.

מענה כ"ק אדמו"ר: שרש"י בעיקר מפרש הש"ס על מקומו **ובסוגיא אחרת אפ"ל – כאמורא ותלמיד אחר – וכבכ"מ בש"ס. ובזה חילוקו העיקרי לגבי תוס'**[16].

...עד שרש"י חולק על רבותיו משום זה – **כי נוח יותר להשוותם, אבל אינו מוכרח כלל.**

ג) וצריכים לאמר שרש"י סובר לא די שהש"ס צריך להתיישב בכולא בפשוטו אלא אפילו בהלכתא, מפרש"י עירובין ה: פחות מד' אמות, ושם ז. אין צריך כלום. אע"פ שעיקר פרש"י הוא לפשוטו דהפירוש דהש"ס מ"מ אי אפשר לומר שלא כתבו על פי הלכתא שהרי הוא מביא הלכות בגלוי בפירושו בעירובין טו. ד"ה ואפליגו, ז. א"צ, מ: פסק, פסחים ל. אמר רבא, מח: א"ל, עו. א"ל רב, צג. ר"ע סבר, ראש השנה י. סוף היום, סוכה ט: מאי למימרא, יא: כי חגיגה, יז. פסולה, לה: הרי יש בה היתר, (כאן ציין השואל עוד כו"כ מ"מ מפרש"י עהש"ס)

ולא די שרש"י מביא הלכות בגלוי הוא אפילו מביא מנהגים, בביצה לד. מי מחזקינן, תענית י. תתאי, יב: איקפד ר"ש.

מענת כ"ק אדמו"ר: שלא כתבו ע"פ הלכתא – **כו"כ ראיות ע"ז בס' כללי רש"י**[17].

מענה לשאלות על התוועדויות ש"פ בראשית תשל"ב

לענין אי אכלו ישראל הבשר באותו לילה[18] עיין ברש"י שם יומה עה: ד"ה שלא כהוגן דאפשר לומר שלא אכלו הבשר באותו לילה.

---

16) ביאור הדברים (בדרך אפשר): שיטת רש"י הוא, שאין צריך לפרש דברי הגמ' במקום אחד בכדי שיתאים עם דברי הגמרא במקום אחר. כי אם אנו מוצאים סתירה בין ב' סוגיות בש"ס, יש לומר בפשטות – כמו שמצינו בכ"מ בש"ס – שסוגיית הגמרא כאן הוא לפי שיטת אמורא (או מקשן ותרצן) אחד, ושיטת הגמ' במקום שני הוא כשיטת אמורא (או מקשן ותרצן) ב'. ואפילו אם אנו מוצאים סתירה בדברי אמורא אחד בין ב' סוגיות בש"ס, יש לומר שיש מחלוקת בין התלמידים של אותו אמורא מהו שיטת רבם, וכמו שמצינו בכ"מ בש"ס שיש מחלוקת בין התלמידים מה הי' שיטת רבם (וע"ד לשון הגמ' "תרי תנאי אליבא ד..."), ולכן בסוגיא זו נכתב כך, ובסוגיא אחרת הובא משמו באופן אחר.

ובנקודה זו הוא החילוק עיקרי בין כללות שיטת רש"י והתוספות. ששיטת התוס' הוא שיש לפרש דברי הגמרא במקום אחד בכדי שיתאים עם דברי הש"ס במקומות אחרות, משא"כ רש"י סובר שע"ד הפשט אין זה מוכרח.

17) דהיינו שמצינו בספרי כללי רש"י כו"כ ראיות על זה שרש"י כתב בפירושו פירושים שהם לא ע"פ ההלכה. ראה יד מלאכי כללי רש"י בתחלתו אות א' וב'. שדי חמד ח"ט ע' 3628 אות ט'. ועוד.

18) כנראה, השאלה קשור עם המדובר בשיחות קודש תשל"ב ע' 106, 122, שבערב הראשון של ירידת השליו אכלוהו בלילה בלי לחם. ע"ש.

כ"ק אדמו"ר ענה ע"ז: מפורש בקרא (בשלח טז, ח) לאכול[19].

ולענין זיעה בלימוד, מפורש כמעט בכל כתבי האר"י ז"ל כשהי' קורא ההלכה בין החברים הי' מקשה בכח עד שנלאה מאד ומזיע זיעה גדולה[20].

כ"ק אדמו"ר ענה ע"ז: – מפורש בתניא פל"ז[21] (ומוכרח בעירובין[22]) שזהו מתנועות "איברי הגוף".

ולענין אי אכלו בעלי חיים בשר בעלי חיים קודם המבול[23] מפשוטו דקרא משמע שאסור אע"פ שרש"י אינו מביא רק לענין אדם.

כ"ק אדמו"ר עיגל המילים "מפשוטו דקרא משמע שאסור" וכ' ע"ז: ! ? א"כ איפה נאמר ההיתר[24] ? ! ומפורש בפרש"י בראשית (א, כב) שמותר[25]. וראה ג"כ קרא (ד, יד)[26]. פרש"י נח ז, טז[27]. ובכל אופן צ"ע פרש"י ד, כג[28].

דולרים לדמי חנוכה

העשר דולר כסף נת' ות"ח[29].

---

19) דהיינו, שעפ"ז מוכרח לומר שאכלו הבשר בפועל באותו לילה.

20) כנראה הכוונה לשאול על המבואר שם (ראה שיחות קודש תשל"ב ע' 105, 123), שהלשון "בזיעת אפיך" (בפשוטו של מקרא) הוא הזיעה מחמת יגיעת הגוף, ולא זיעת הפנים עצמו. ע"ש בארוכה.

21) ושם: כי אי אפשר לנפש האלקית לבטא בשפתיים ופה ולשון ושיניים הגשמיים כי אם ע"י נפש החיונית הבהמית המלובשת **באברי הגוף** ממש, וכל מה שמדבר בכח גדול יותר הוא מכניס ומלביש יותר כחות מנפש החיונית בדיבורים אלו וז"ש הכתוב כל עצמותי תאמרנה וגו' וז"ש רז"ל אם ערוכה בכל רמ"ח איברים משתמרת ואם לאו אינה משתמרת.

22) עירובין נד, א (שהובא בתניא שם): "ערוכה בכל ושמורה, אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת ואם לאו אינה משתמרת". ומזה משמע שהיגיעה בתורה הוא בכל הרמ"ח איברים.

23) כנראה העיר הכותב על המדובר בעת ההתוועדות דמוצאי שבת בראשית (שיחות קודש תשל"ב ח"א ע' 119) אודות הנהגת החיות בעת המבול שלא טרפו זא"ז. ע"ש.

24) דהיינו שבאם נימא שהחיות עצמם הוזהרו שלא לטרוף זה את זה, א"כ הי' צריך להיות מוזכר שהקב"ה התיר להם לאחר כן לטרוף זא"ז, (ע"ד שמוזכר בפ' נח ט, ג, וברש"י שם, שלאחר המבול הותר לבני נח לאכול בשר בהמות וחיות, מה שלא הותר להם לפני כן).

25) וז"ל רש"י שם: "ויברך אותם. לפי שמחסרים אותם וצדין מהם ואוכלין אותם הוצרכו לברכה, ואף החיות הוצרכו לברכה, אלא מפני הנחש שעתיד לקללה לכך לא ברכן שלא יהא הוא בכלל". שבזה מפורש שכבר בעת יצירת הבהמות והחיות, הי' מותר להם לאכול זה את זה, שלכן הוצרכו לברכה (אע"פ שלבני אדם הותר רק לאחר המבול). ולהעיר מלקו"ש ח"כ ע' 8 הע' 8.

26) ושם: "הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר והייתי נע ונד בארץ והיה כל מצאי יהרגני". שמזה ג"כ משמע שגם לפני המבול הותר להחיות לטרוף.

27) ושם: "ויסגור ה' בעדו. הגין עליו שלא ישברוה, הקיף התיבה דובים ואריות והיו הורגים בהם". שמזה ג"כ משמע כנ"ל

28) ושם: "לפי שהרג את קין ואת תובל קין בנו, שהיה למך סומא ותובל קין מושכו, וראה את קין ונדמה לו כחיה ואמר לאביו למשוך בקשת, והרגו". והיינו, שאפי' באם נימא שהחיות הותרו לטרוף זה את זה (או בני אדם), עדיין צ"ע, האיך הותר ללמך לצוד חיות, מכיון שהי' לפני המבול, בזמן שהי' עדיין אסור לבני אדם לאכול בהמות וחיות?

29) המענה נכתב בקשר לזה ששלח לכ"ק אדמו"ר עשר דולרים (במטבעות כסף) לדמי חנוכה.

ע"ד[30] הצחות – יש לחנך דולר[31] שיהי' רם[32] ובא אדר"נ ספל"ד[33].

אזכיר עה"צ.

מענה לשאלות על התוועדות ש"פ וירא תש"מ

בענין[34] במקום שלבו רוצה[35]—

הדגשתי שלכאורה צ"ל רוצה [מהענינים שסיומם בהתועדויות הבע"ל[36]].

[בע"ז (יט, א) חפץ ומוכרח הוא – דהראי' מהכתוב חפצו[37]],

ולכאורה הוי[38] צ"ל רוצה[39] כו'.

---

30) הפענוח דלקמן הוא בדא"פ לבד. (ואולי קשור גם עם דברים שבמכתב השולח שלא הגיע לידינו).

31) אולי הכוונה לרמז בהלשון "דמי חנוכה", שיש לחנך - חנוכה מל' חינוך - הדמים (דולר) עצמם.

32) הכוונה ש"דולר" בגימטריא "רם".

33) ראה אבות דרבי נתן פל"ד, ה "עשר ירידות ירדה שכינה על העולם.. ואחת במקדש שנאמר (יחזקאל מד, ב) ויאמר אלי ה' השער הזה סגור יהי' לא יפתח וגו' כי ה' אלקי ישראל בא בו", (ולאח"ז באות ו' שם "עשרה מעלות נסתלקה שכינה ממקום למקום..". וראה ג"כ ר"ה דף ל"א, א). ואולי הכוונה הוא לרמז על השייכות בין מספר עשר דולר לעשר ירידות שירדה שכינה.

ואולי הכוונה, שיש לחנך דולר שההשתמשות שלו יהי' לעניני צדקה וכיו"ב, שעי"ז ממשיך "רם" (דהיינו השכינה, שהוא ה"רם" האמיתי), "ובא" כאן למטה, (כנ"ל שעשר ירידות ירדה שכינה).

ואולי הכוונה הוא גם להמבואר שם אודות העשרה מעלות שנסתלקה שכינה, שזהו ענין של עלי' ו"רם" באופן דהסתלקות ח"ו, והכוונה כאן הוא שה"רם" האמיתי, דהיינו הקב"ה, יבוא ויומשך למטה (שזהו"ע עשר ירידות שירדה שכינה) ולא ישאר השכינה באופן של הסתלקות ועלי' ח"ו. ועצ"ע בכהנ"ל.

34) המענות דלקמן קשורות (כנראה) להתוועדות ש"פ וירא תש"מ (נדפס בלקו"ש ח"כ ע' 386 ואילך). מכתב השואל לא הי' תח"י, וההערות נכתבו בדא"פ בלבד.

35) כראה הבא בפנים קשור למ"ש שם ע' 397 בענין חילוקי הלשונות דלעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ או רוצה, וזלה"ק: וכמרז"ל "לעולם ילמוד אדם במקום **שלבו חפץ**" (ובמילא אויך – **רוצה**) – אין דערויף ליגט זיין רצון, ד.ה. ניט נאר אז פנימיות הרצון ("חפץ") דארף ליגן אין דערויף, נאר דאס דארף אראפקומען אויך אין חיצוניות הרצון – "לעולם ילמוד אדם במקום שלבו **רוצה**", ד.ה. אז דאס איז זיין רצון בגילוי. עכלה"ק. וראה בהערות שם. ונזכר ג"כ בשיחת ש"פ נשא תש"מ ס"ט (שיחות קודש תש"מ ח"ג ע' 260).

36) כמה ענינים מהתוועדות זו נתבארו בהתוועדות מוצאי ש"פ חיי שרה תש"מ, (ראה שיחות קודש תש"מ ח"א ע' 407). אבל ככל הנראה לא זכינו לסיום ביאור ענין זה. [ולהעיר מאג"ק חכ"ד ע' רע"א וע' רפ"א].

37) ושם: אמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ שנאמר (תהלים א, ב) כי אם בתורת ה' חפצו. ע"כ. והכוונה, דבגמרא אכן כתוב "לבו חפץ", כי מוכרח הוא ע"פ לשון הכתוב שהגמ' לומד זאת משם ("תורת ה' חפצו").

38) כ"ה בההעתקה בכת"י המזכיר. (ואוצ"ל: הרי, או: הי' ?).

39) אולי הכוונה, שאע"פ שבגמרא לומדים זאת מהכתוב "בתורת ה' חפצו", ולכן מוכרח לומר הלשון "לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ", כנ"ל, אבל לכאורה מכיון שמתאים יותר הלשון "במקום שלבו רוצה", הרי הול"ל להפסוק והמרז"ל להשתמש (גם?) בלשון "רוצה".

[ביותר יוקשה ע[פ]משנ"ת בלקו"ת שלח מט,ב. נא,א[40]].

בהתועדויות הבע"ל – התירוץ בזה, בל"נ. ועוד ועיקר – השייכות לנקודת התועדות כ' מ"ח.

ולהעיר – הדין[41] הנ"ל לא מצאתיו (לע"ע) ברי"ף כו' שו"ע אדה"ז ! וצע"ג[42].

אודות יום הולדת - "מנהגי[43]. ואזכיר עה"צ".

ע"ד תפילין דראב"ד וכו' – "לא שמעתי בזה למי שייך".

למה תפס רש"י החול קודם להקודש[44] – "נכלל בהשאלה למה צ"ל ב"פ".

פוסקים[45] – "אין זה המחליט בלימוד ע"ד הפשט – כ"א בפשטות אשר ע"ד הפשט זה הקרוב יותר".

---

40) ושם (מט, ב) איתא: וכמ"כ יש ב' בחינות תורות היינו מ"ש בתורת הוי' חפצו ובתורתו יהגה פי' תורת ה' היא בחינת תורה שלמעלה חכמה עילאה ותתגלה לעתיד לבוא. וכלי ומכון לשבתה היא בחי' תורה שלמטה חכמה תתאה וע"ז נאמר ובתורתו יהגה. ע"כ. ובדף נא, א איתא: וענין בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה שיש ב' תורות. תורת ה' ותורתו. הנה למטה היינו תשב"כ ותשבע"פ ... אך באמת הנה יש ב' תורות, והוא מ"ש בספר הבהיר (נ"א במעין חכמה) דוד המלך ע"ה היה מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה פי' תורה שלמעלה היא ג"כ המשכות אלא שהמה ע"פ אופן אחר לגמרי. ולא נתגלה אלא להאבות אברהם ויצחק חפרו בארות ויעקב היה עובדא שלו במקלות. והוא ענין אחד עם תפילין שלנו (כמבואר בזהר ויצא דקס"ב א') ואם אחד מישראל דעתה יעשה זאת לא יפעל כלום. וכן חנוך היה תופר מנעלים ועל כל תפירה כו' היינו מפני שהמשכתם היה כמו בתורה שלמעלה ... משא"כ תורת משה שהיא מורשה קהלת יעקב היא איך ומה שימשיך כל אדם כו' ... וזהו ענין תורת ה' ובתורתו. ע"כ.

ואולי הכוונה, דמכיון דהכתוב מדבר בענין תורת ה' שלמעלה מהתורה דעכשיו, שע"ז נאמר בתורת ה' חפצו, איך אפשר ללמוד מזה שלעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ, שהוא בתורה דעכשיו. (בסגנון אחר: ע"פ המבואר בלקו"ת, לכאורה יוצא דענין החפץ שייך דוקא לדרגת התורה שלמעלה, משא"כ לדרגת התורה של עכשיו לכאורה מתאים יותר הלשון רוצה).

41) לכאורה טעם ההדגשה "הדין" הוא, שמכיון שהוא דין, הול"ל בספרי ההלכה, ברי"ף כו' עד לשו"ע אדה"ז (בהל' ת"ת). בשו"ע יו"ד סו"ס ר"מ כתב "תלמיד שרוצה ללכת למקום אחר, שהוא בוטח שיראה סימן ברכה בתלמודו לפני הרב ששם, ואביו מוחה בו, לפי שדואג שבאותה העיר הגוים מעלילים – אינו צריך לשמוע לאביו בזה". אבל זהו רק בנוגע למקום הלימוד, ולא הובא זה כדין בנוגע לאיזה מסכת ללמוד, (ש(גם) ע"ז קאי מרז"ל זה דלעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ, ראה רש"י ע"ז שם ד"ה ממקום). וראה ג"כ אג"ק חכ"ד ע' רע"א וע' רפ"א.

42) קטע זה הועתק בהערה 93 בלקו"ש שם.

43) היינו שינהוג במנהגי יום הולדת כמבואר במק"א.

44) ב' קטעים הבאים קשורים ככל הנראה לפירש"י שדובר ע"ז בההתוועדות הנ"ל, נדפס בלקו"ש ח"כ ע' 68 ואילך. ושם ביאור פרש"י עה"פ (וירא יח, ג) "ויאמר אד' אם נא מצאתי וגו'", ומפרש רש"י ב' פירושים, פי' הא' שאברהם דיבר להמלאכים וקראם אדונים, ובלשון זה הוא חול, ופי' הב' שאברהם דיבר להקב"ה ובלשון זה הוא קודש. וכפי הנראה השואל הקשה למה תפס רש"י הפי' שהוא חול קודם להפירוש שהוא קודש, וע"ז ענה כ"ק אדמו"ר ששאלה זו נכלל בעת ההתוועדות בהקושיא על פרש"י למה צ"ל ב' פירושים, וכמו שנדפס בלקו"ש שם.

45) כפי הנראה, השואל הביא מהפוסקים שכתבו להלכה אם שם אד' כאן הוא קודש או חול, ראה לדוגמא בס' משנת אברהם סי' כ' (שער מקרא קודש) סעיף י"ב.

החילוק בין הלשונות "דין" ו"הלכה"

דין[46] – כל או"א יודע, יש לתבוע מכאו"א (משא"כ לפנים משוה"ד), בהלכה – לא רגיל "לפצל" לפנים משורת הלכה.

הלכה – הליכות עולם – כולל ע"פ רוב סוגים רבים,

ועוד י"ל,

וראה בס' ערך "דין" (קה"י[47] ועוד[48]).

מי כתב פירוש השל"ה על תהלים?

ויהא כהנ"ל בהצלחה רבה (ובפרט שהמלך בשדה).

להחזיר המצו"ב[49]. ולולי דמסתפינא – כיון שפי' להשל"ה על תהלים לא מצאתיו מוזכר במקומות שצ"ל נזכר – (שאז "לא ראינו ראי'" כמוזכר בפוסקים)

2) וג"ז עיקר: הסגנון אינו כלל כשאר ס' השל"ה המאושרים, בלי הקדמה וכו' וכו'

כדאי לראות בהוצאה הא' וכיו"ב הראיות שזהו להשל"ה

---

46) השואל במכתבו (מיום י"א מר חשון תש"נ) שאל פי' לשון הוראת כ"ק אדמו"ר לבדוק התפילין שיהיו כשירות "כדין", דמהו הלשון "כדין" ולא "כהלכה" או "כמצותו", ובפרט ע"פ המבואר בספרים (ראה בפי' הבאר לחי ראי על תקוני זוהר ח"א ע' ט'), שענין תפילין הוא להעביר הדין, (או אפשר שדין מחליש דין?).

עוד שאל, ע"פ המבואר בענין ק"נ וגקה"ט, שלפעמים מה שמותר לא' אסור לשני (ע"ד תרומה שמותר לכהן ואסור לישראל), א"כ עפ"ז האם צריכים או עכ"פ מותרים לפסוק הלכה לאיש א' באופן אחד (=באופן קיל יותר), וכאשר יש הוראת כ"ק אדמו"ר לבדוק תפילין, צריכים (או מותרים) לפסוק באופן אחר דהיינו באופן שבודאי בלי גמגום או עכ"פ למרבית הפוסקים יהי' כשר, כדי ליתן אפשרות לבעל התפילין להמתיק הדינין.

וכנראה תוכן המענה הוא, שהחילוק בין הלשונות דין והלכה הוא, שהלשון "דין" ["כשירות כדין"] הכוונה הוא שורת הדין ששוה לכאו"א, [וכמודגש בזה שלגבי דין מצינו ש"מפצלים" בין שורת הדין ללפנים משורת הדין]. משא"כ הלכה הוא מלשון הליכות עולם, הכולל סוגים רבים, שזה מורה על קיום המצוות התלוי בחילוקי הדרגות בזהירות והידור בכל אחד ואחד לפום שיעורא דילי'. [וכנראה, שנכלל בכ"ז גם מענה לשאלה השני' הנ"ל, כמובן למעיין].

47) קהלת יעקב ערך דין. ואולי הכוונה (גם) להמבואר שם שישנו מעלה בהזוכה בדין על הזוכה ע"י מדת הרחמים. [ואולי בזה נכלל גם תירוץ על השאלה דלכאו' איך מתאים ענין הדין עם תפילין שהוא להעביר הדין, וע"ז מתרץ שישנו גם מעלה כו' בהתואר "דין"].

48) ראה פרדס רמונים להרמ"ק שער ערכי הכינויים (שער כג), פרק ד, ערך דין.

49) המענה הוא אודות הפי' המיוחס להשל"ה על תהלים, וכנראה הוא משנות הממי"ם. הרקע להמענה): כ"ק אדמו"ר אמר פעם בהתוועדות קודש בקשר לענין א' שלא מצינו שהמפרשים יבארוהו. וזקני כתב שהשל"ה הק' מדבר ע"ז. כ"ק אדמו"ר תמה ע"ז היכן נמצא זה בשל"ה, וזקני שלח הפי' המיוחס להשל"ה על תהלים, שבו מדובר על הענין הנ"ל. הספר שהה בחדרו הק' למשך זמן, ואח"כ החזירו, וכתב המענה דלקמן (בקשר למכתב זקני מיום א' דר"ח אלול). לאחר זמן, הודיע כ"ק אדמו"ר ע"י א' המזכירים, ששאל אצל חיים ליברמן אודות הפי' לשל"ה על תהלים, וענה הנ"ל שבהוצאה הראשונה של התהלים הנ"ל, (שנדפס בסידור שער השמים להשל"ה, אמשטרדם תע"ז), מבואר שאינו מהשל"ה אלא שנדפס ע"י א' מצאצאי השל"ה. [וראה ג"כ ע"ז במאמר הרי"י ווייס ב'צפונות' חוברת י"ז ע' כ"ח].

ולא שמי שהוא – ע"פ מרז"ל[50] נתלה באילן גדול. ואם שגיתי ה' יכפר.

צורת קני המנורה

נת'[51] (והמצו"ב) ות"ח על הבשו"ט. (1).

חומש דברים[52] – שהזמ"ג. ובודאי יסויים כמוכרז ליום דיו"ט לישראל[53] כו' כמפורסם. (2).

בנוגע לצורת קני המנורה[54] – ודעת בעהמ"ח מ"ח:

בעצמו כותב יסודותיו 1) אף שדעת רש"י באלכסון, 2) מדלא הזכיר הרמב"ם זה בחיבורו (וכן לא בברייתא דמלה"מ[55] ובש"ס) "כתב בעל חכמת המשכן (מקובל וכו') שנראה" שהיו "כמעט בעיגול" "והכי מסתברא" (שעי"ז דומים לגלגלי הרקיע. –

לאחרי שנמצא כתי"ק פיה"מ להרמב"ם ובו ציורו באלכסון ובפי' בנו עה"ת ש"הרמב"ם צייר ביושר כו' לא בעיגול כמו שצייר אותה זולתו" בודאי כשבטל היסוד כו'.

בכלל לא זכיתי לפענ"ד להבין כלל וכלל הראי' דמדסתים נראה שהי' "כמעט בעיגול" – שהרי תיבת "קנה" מובאה בכו"כ מקומות בתושב"כ ובכ"מ מוכרח שהוא קו ישר. ואין אף פ"א שמוכרח שזהו באופן אחר.

ודעת הראב"ע (תצוה כז, כא) [וי"מ כן דעת הספרי זוטא] צ"ע מקורו. וראה תו"ש סוף כרך כב וש"נ.

הס' ישנו בספרי' ולכן מצו"ב.

שקו"ט בהלכה

פשוט[56] שבעניני שאלות כהנ"ל – צריך להמשיך בהשקו"ט וכו' עם הרבנים שי' – התל' וכיו"ב.

ויה"ר דמיני ומנייהו יתקלס שם עילאה[57].

אזכיר עה"צ

---

50) פסחים קיב, א.

51) המענה דלקמן הוא ככל הנראה מסוף חודש תמוז - תחלת מנחם אב תשמ"ב.

52) כנראה הכוונה שזקני הודיע שהוא עומד בכתיבת חומש דברים בס"ת הכללי לאחדות ישראל שכתב אז.

53) היינו חמשה עשר באב. ראה סוף תענית.

54) בקשר להמדובר בשיחת ש"פ מטות ומסעי תשמ"ב, שקני המונרה היו באלכסון ולא בעיגול, שלח זקני לכ"ק אדמו"ר הס' מעשה חושב (להרב עמנואל חי ריקי) ששם כתב (פ"ז ס"ז) שקני המנורה היו בעיגול. וע"ז מוסב המענה שבפנים. צילום גוכתי"ק של חלק זה מהמענה נדפס ב'בית משיח' גליון מס' 174. חלק זה מהמענה נדפס בשינויים והוספות בתורת מנחם תשמ"ב ח"ד ע' 1917 ואילך. וראה שם בארוכה ע' 1963 ואילך. לקו"ש חכ"א ע' 168 ואילך. ובכללות הענין ראה ג"כ לקו"ש חכ"ו ע' 201.

55) דמלאכת המשכן.

56) מענה על מכתב זקני מיום כ"ה ניסן (כמדומה משנת תשנ"א, בקשר לשאלה א' בהל' סת"ם).

57) ראה סוטה מ, א.

מענת כ"ק אדמו"ר בענין העובר קו התאריך ביום השבת

הרב יצחק דוד גראנער ע"ה, נסע לשליחות למלבורן אוסטרליא בכסלו תשי"ט. אשתו הרבנית דבורה ע"ה, וילדיהם יבלחט"א, נותרו בניו יורק לעוד כמה חודשים. לאחרי פסח, נסעה הרבנית גראנער ומשפחתה למלבורן באני'. במשך הנסיעה, נתעוררה השאלה אשר האני' עוברת הקו התאריך בליל ש"ק.

הבא לקמן הוא מכתב שכתב מזכירו של הרבי, הרב יהודה לייב גראנער ע"ה (מיום כ"ד אייר תשי"ט), לאחיו הרב יצחק דוד גראנער ע"ה, שבו מתאר פרטי הדברים והוראת כ"ק אדמו"ר בנידון:

... דבורה תחי' הבריקה אלי אשר האני' עוברת את קו התאריך בליל ש"ק ושאלה איך צריכה להתנהג. הראיתי את המברק לכ"ק אד"ש וענה שמתחלה קודם שהוא יורה אשאל עד"ז אצל הרב הענקין שי' ולמסור לו מענת הנ"ל ואז יאמר לי איך עלי' לעשות. הרב הענקין פסק שצריכה לשמור את השבת כפי החשבון שלה - מבלי להתחשב עם הקו התאריך – אבל תיכף אחרי השבת לספור ימי השבוע כפי חשבון האני'. כשהודעתי פסק זה לכ"ק אד"ש ענה שאשאל גם אצל הרב מנחם שי' כשר, הוא פסק שכל זמן שהיא באני' אין לה להתחשב כלל עם קו התאריך אלא תחשוב את הימים כפי החשבון שלה, ובמילא תשמור את הש"ק כפי חשבונה, ובאם הש"ק השני' תהי' באני', תתנהג ג"כ כפי חשבונה. אבל באם תגיע לסידני ערב שבת, אז תשמור בעיקר את השבת שלה, ותזהר בדאורייתא בשבת שלהם, ואח"כ תתנהג כפי מנהג המקום.

אחרי הודיעי את כל הנ"ל לכ"ק אד"ש הורה: כל זמן שהיא באני' אין לה להתחשב כלל עם קו התאריך ובמילא תשמור את השבת כמו שהיתה עושה בניו יארק, וכן למחרתו תהי' אצלה יום ראשון ואח"כ יום שני ואח"כ יום שלישי וכן הלאה, ובאם גם בשבת הב' תהי' באני' תתנהג כפי חשבון שלה, - אבל כמובן[58] שבש"ק שלהם צריכה להזהר ...[59] בעניני בפרהסיא אפילו בפני אינם יהודים -, כל זה הוא באם תהי' באני', כאשר תרד מהאני' אז צריכה להתנהג תיכף כפי חשבון המקום[60]. שאלה מסובכת תהי' באם תגיע לסידני כשתהי' שבת אצלם ויום ו' אצלה. ולזה אברר תחלה בדיוק באיזה יום ובאיזה מגיעה לשם ואז לשאול עוד הפעם עד"ז. הברקתי הוראה הנ"ל תיכף ומיד בצאתי את הקודש.

למחרתו בררתי שהאני' מגיע לסידני ביום הש"ק – של אויסטראליע – בשעה 8 בקר, כשהודעתי עד"ז לכ"ק אד"ש אמר לי ששאל עוה"פ אחרי שב"ק. בליל א' אמר לי: באם האני' תעמוד לאיזה זמן בנמל קודם שמגיעה לסידני, אז תרד מהאני' ותשתדל אם רק באפשרי ללון בעיר, כל הלילה או חלק מהלילה, ובכל אופן תאכל שם סעודה עם לחם, היינו שתברך ברכת המוציא ואח"כ ברכת המזון, אשר זה יעשה קביעות ובמילא תצא מהחשבון שלה ותכנס לחשבון המקום. ואז נשארה רק השאלה בהנוגע לאני' הבאה ביום הש"ק איך צריכים לעשות, שאלה זו יכול יצחק לשאול שם אצל רב או אתה תשאל כאן אצל רב, ועכ"פ ההוראה והסדר בזה צריך להיות, שיש להשתדל לישאר על האני' עד לאחרי הבדלה, ובאם זה אי אפשר לישאר בהבתים השייכים להנמל עד לאחרי הבדלה, ותודיע עד"ז ליצחק ג"כ. ע"כ דברי הרב שליט"א. היום הברקתי עד"ז

---

58) אולי הפענוח הוא: המובן.

59) יש כאן תיבה בלתי ברורה.

60) ראה באג"ק ח"ג ע' קכ"א (משנת תש"ט): "דין הנמצאים בספינה ההולכת ממקום למקום ועוברת את הקו – לא נתברר כ"כ בשקו"ט הנ"ל, ומשעה שעברה את הקו עד שתגיע לישוב נוהגין לחומרא בשני הימים." עכלה"ק. אבל ע"פ המבואר כאן נראה שבתשי"ט פסק כ"ק אדמו"ר שבעיקר אזלינן בתר מקום שיצא משם. וראה קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון א'עד ע' 67 ואילך.

לדבורה תי', ואבא שי' אמר לי שבמכתבך שקבלו היום אתה כותב שסדרת שתוכל לישאר באני' עד אחרי הש"ק, וכשמסרתי זה לכ"ק אד"ש אמר: זייער גוט. זהו תוכן הנעשה בהנוגע לשאלה חמורה זו.

דו"ח'ות[61]

הרב יצחק דוד גראנער ע"ה, הי' שליח כ"ק אדמו"ר במלבורן אוסטרלי' במשך כיובל שנה. בנוסף לפעילותיו העניפות באוסטרליא בכלל ובמלבורן בפרט, הי' עוסק בשליחויות שונות במשך נסיעותיו השונות.

בנוסף להדו"חות שהי' כותב לכ"ק אדמו"ר על השליחות במלבורן, הי' כותב גם על פעולותיו במדינות שביקר בהן במשך נסיעתו. הבא לקמן הוא קטעים משני דו"ח'ות (עם שינויים קלים) שכתב לכ"ק אדמו"ר אודות פעולות אלו.

י"ב סיון תשל"ד

כ"ק אדמו"ר שליט"א

איזה נקודות מהנסיעה:

א. בהאנק-קאנק, הייתי יום אחד, שמה בא אברך צעיר ספרדי בשם שלמה טריזמאן יחי', מלונדון הרב וואגעל יחי' כתב אלי שניסע וחכם גאון יחי' בקש שאבא לעזרו בכלל ובפרט בנוגע לבנין מקוה שמה, תיכף שלחתי מכתב אליו יחד עם תכנית למקוה על גבי מקוה כמו שבנו בעיר אדעלייד על פי תכנית זה.

וגם ... יחי' גביר גדול איש חרדי ממשפחת רפאפארט, פריינקל מבילץ פולין, מחותנו של הרב ביומל יחי' לפני מישיבת קראון הייטס גר שמה מעוניין בזה, כשבאתי לשם ביום ב' פסח שני, הי' מנין בבית הכנסת ואח"כ נכנסתי לביתו של האברך ודברתי אתו בארוכה בכללות בנוגע לעניני חינוך, כשרות, הוא נמצא שמה עם ז' ובתם תחי'.

אח"כ הלכתי למקום שרוצים לבנות המקוה והי' לי אסיפה עם האדריכל ובקיצור הדבר שמר ... יחי' הוא הגביר המפורסם וראש של הקהילה אינו מרשה לבנות מקוה מחדש רק מקוה במקום צר התכנית ששלחתי אי אפשר להשתמש בהם. האדריכל עשה תכנית שלו שהם היפך ההלכה, דברתי אתו בארוכה גין זה ואמר שעכשיו רואה נחיצות לבנות בנין מחדש שיהי' כהלכה וכו'. גם בהאסיפה היו ... יחי' הנ"ל וגברת דיסטיל תחי' היא אשה עסקנית שיש לה השפעה גדולה, מכל הענין נחלט שעלי לבוא עוד פעם לדבר עם ... וגם באם לא יסכים לכל הפחות להיות על אתר יחד עם האדריכל לבנות מקוה כדת וכדין, אמרתי שהגם שאני לא גביר, מוכן אני לשלם חצי הוצאות הנסיעה.

בא"י ת"ו פגשתי עם התמים ר' מ"מ יחי' שם טוב שחזר מהאנק-קאנק אחרי הביקור שלי ואמר שמר טריזמאן יחי' הי' שבע רצון מהביקור ומסר לי כל הפרטים בנוגע להמקוה ור' מ"מ יחי' אמר לי שהשאיר $200 להוצאות ש??א עוד פעם. כדאי למסור לכ"ק שלפני איזה חדשים מצאו בשוק של גויים ספרי תורה עתיקים, ו... יחי' נתן סכום הגון לקנות זה לפדות מיד עכו"ם.

בא"י ת"ו מלבד כל הפגישות עם התלמידים ותלמידות שלי וגם הרבה הרבה בעלי בתים יחי', וביחוד עם ר' חיים יוסף יחי' פאקילע וז' תחי' מתפלל בית הכנסת שלנו שבנו יהודה יחי' שהי' תלמיד בישיבתנו במעלבארן משך שנים רבות ועלה לא"י לפני איזה שנים נכנס לצה"ל ונהרג ביום כפורים ר"ל ועדיין לא מצאו גופו.

---

61) דין וחשבון.

ביקרתי כפר חב"ד ולוד, נאמתי בערב ל"ג בעומר בבית חנה על פי בקשת הרב והרבנית רלב"ג יחי' גם ביקרתי הישיבה דבר ירושלים בהנהלת הרב האראוויץ יחי' שמסר חבילת ספרים יחד עם מכתב עבור כ"ק אד"ש. הוא עושה רושם טוב, והישיבה כנראה מצליח. יש שמה שני תלמידים שלנו ממעלבארן שלומדים שמה. נאמתי לפני כל התלמידים, וגם דיברתי אתו בארוכה, כנראה הוא בקירוב הדעת עם חב"ד ורוצה לסדר הרבה ענינים יחד עם בית חב"ד בירושלים העתיקה ת"ו בבית הכנסת צ"צ. דברתי עם המנהל של בית חב"ד ר' שמעון יחי' ואמר שהוא עובד אתו עמו ביחד.

הרב הלפרין יחי' מגבעת הצרפתית הזמין אותי לנאום בבית הכנסת שלו לאברכים של השכונה וגם לבקר הכולל שלו. אשתקד נאמתי שמה יחד עם פראפ' בראנאווער יחי' הרבי מבעלז יחי' שהי' שמה לנוח כי שמה האוויר צח וכו' הי' בבית הכנסת וכשהתחיל הנאומים יצא, אבל עמד על יד החלון לשמוע מה שפראפ' בראנאווער ואני נואמים.

בשנה זו לא היו כל כך אנשים אבל נאמתי שמה בעיקר שהזמן מוכשר לצאת לעורר הנוער בנוגע לתורה ומצוות, האמת ניתן להאמר שאני בעצמי הייתי מאוכזב, חשבתי שאחרי המלחמה של יו"כ שהרבה קדושים נפלו יהי' איזה הכרה בהנוער, אבל לא ראיתי, דברתי עם הרבה אנשים דתיים ולא דתיים, כנראה החסרון בהמנהיגים. הנוער ובכלל העם מוכשרים לקבל מוסר וכו' אבל חסר מי שיעשה זה, והראי' שהיחידים שעושים זה כלומר עם הנוער מצליחים.

ביום ג' אחה"צ איזה שעות לפני האסון ר"ל שקרה במעלות הייתי על מקומות הקדושים וגם הייתי בצפת וכפי שדברתי בטלפאן עם ידידי הרב ר' לייב יחי' קפלן, בקרתי הבית הכנסת ששמה הכולל גם בקרתי בביתו שיפה מאד מאד. והראה המקום שיבנו דירות איה"ש. מקווים בעזרת השי"ת שיצליח ויתפתח. בהיותי בצפת כמו כל פעם אני מבקר הציון של אחיו של כ"ק אדמו"ר שליט"א.

בירושלים הייתי בבנין החדש של ישיבת תורת אמת וכבר לומדים שמה, בנין מפואר. ובש"ק בוקר התפללתי בבית הכנסת צמח צדק בעיר העתיקה.

בש"ק בקר לקח אותי הרב ר' בן ציון שם טוב יחי' לבית הכנסת הנקרא .Eggerton rd ששמה הרב לערער והדיין גראנסאס יחי'. הרב לא הי' גראנסאס יחי' הי' אבל לא הי' האפשרות לדבר בארוכה. נאמתי שמה באנגלית, הי' לערך 250 אנשים ונשים כ"י. אחר זה הי' קידושא רבא בבית ליובאוויטש וידידי עוז הרב התמים ר' דובער יחי' בומגארטן התוועד.

בסעודת שלישית על פי בקשת ידידי ר' בצלאל שטרן יחי' שהוא סגן נשיא של אגודת ישראל באנגלי' וגם ראש הקהל של בית הכנסת של הרב ר' שלמה בוימגארטן נאמתי שמה משך חצי שעה, יש שמה הרבה אויבערלאנדער – קהילה של חתם סופר.

ביום ג' בקר הייתי בברית מלה של נכד ר' דובער יחי' בוימגארטן, אחה"צ הי' הכנסת ספר תורה בליובאוויטש של העמפסטעדגארדענס והי' ב"ה קהל גדול, בסעודה אני הייתי הנואם.

בקרתי הבנין החדש של ליובאוויטש ב"ה הוא לשם ולתהילה ולתפארת, המכינה שבו לומד בכל היום בקרתי ובחנתי התלמידים בפרק כירה וגם ביום לפני נסיעתי ראש חודש הי' התוועדות עמהם. כן בקרתי המוסד פרדס הויז שעכשיו יש רק יסודי אבל מתכוננים ליסד תכוני.

גם הייתי בבית ספר לנערות יסודי של פינטר ששמה המנהלת גברת קראוס, מקודם גאלדמאן ממעלבארן. עם חכם גאון יחי' דברתי ומסרתי לו הפרטים אודות האנק-קאנק. עם הרב יאקאבאוויץ יחי' לא עלה בידי להתקשר כי היה מחוץ לעיר.

שכחתי למסור כשהייתי בא"י תי' דברתי כמה פעמים עם הרב שאר ישוב הכהן יחי' ואמר שלפני פסח הי' באתונה מדינת יון וכנראה יש שמה המקוה, הוא מסר חבילת ספרים מאביו ז"ל למסור לכ"ק.

גם עם הרב אפרתי יחי' דברתי ובקש ממני שאמסור לכ"ק שכתב מכתב נחוץ לכ"ק ולא קיבל מענה.

התלמיד יצחק דוד בן מנוחה רחל

*

ב' סיון תשל"ה

כ"ק אדמו"ר שליט"א

דו"ח קצר מהביקור באתונה, א"י ת"ו, לאנדאן.

בדרך נסיעתי הייתי איזה שעות באתונה ובקרתי שמה יחד עם הרב אראר דשם את המקוה החדשה שבנו לפני שנתיים על פי הוראת כ"ק. דברתי עמהם גין זה וגם באתי בדברים עם האדריכל. גם מא"י והרב גארעליק יחי' והרב פעווזנער יחי' היו שמה. כנראה שהמקוה נעשה כדת וכדין.

דברתי עם הרב הנ"ל אודות נש"ק, ואמר לי שבנותיו תחי' מדליקין נרות, ודברתי עמו אודות הקהילה בכלל ובית ספר היהודי שמה בפרט.

בא"י ת"ו בקרתי הישיבות שיש לי תלמידים שמה, קול תורה, בית מדרש לתורה, נוה ירושלים, דבר ירושלים. דברתי בארוכה עם המנהלים בדבר ירושלים ונאמתי לפני התלמידים.

בנוה ירושלים דברתי עם הרב רעווסאן יחי' אודות עבודתו. וגם עם הרב הארעוויץ יחי' מבית מדרש לתורה. וגם עם הרב הארעוויץ יחי' מדבר ירושלים.

גם בקרתי הרב זעווין יחי' וגם בקש שאזכירו לכ"ק. באתי בדברים עם הרב ר' יחזקאל אברמסקי יחי' ושוחחנו כמה פעמים, גם בקרתיו בביתו וקניתי ספריו על פסחים, שבת עירובין נדה מקוואות. בצפת בקרתי הכולל של הרב לייבל יחי' קפלן וגם הראה לי המקום שבונים שמה השיכון.

בלאנדאן נאמתי בבית הכנסת של בית ליובאוויטש, ובשבת פ' אמור היתה התוועדות בביתו של התמים שמואל לוא יחי' עד שעה מאוחרת. נאמתי לנשי חב"ד בליל א' בבית ליובאוויטש ובליל ג' העמסדין גארדינס. וגם ביום ל"ג בעומר היתה קצת התוועדות במכינה ששמה מלמד חתני יחי'.

בקרתי גייטסהעד כי שמה יש תלמיד שלנו. .. יש בעי' אתו .. ודברתי עם הרב ר' משה שוואב יחי' שהי' בלאנדאן וישב שבעה כי אחיו מלאנדאן ל"ע נפטר והציע שאסע לישיבה לדבר עם הסגן משגיח הרב מתתי' יחי' סאלאמאן ועם הראש ישיבה הרב ר' לייב יחי' גורעוויץ. וכן עשיתי נסעתי שמה ובקרתי הישיבה עם הרב סאלאמאן יחי', דברתי אתו, וגם בקרתי הראש ישיבה, דברתי עם אחדים מהתלמידים קצת ב"לערנען" ובכלל.

בקרתי הסעמינאר ודברתי עם מר קאהן יחי' המנהל.

בשבת פ' בהר בחוקותי הי' קידוש בבית ליובאוויטש והי' התוועדות.

באתי בדברים עם הרב סגל יחי' מנהל ישיבת מנשעסטער כי יש לנו שמה תלמידים. כן פגשתי בסעודת בר מצוה של בן הרב ר' יצחק מאיר יחי' הרץ הרבנים של לאנדאן פאדווא, הלפרין, אשכנזי, ראבערטס ועוד.

התלמיד יצחק דוד בן מנוחה רחל גראנער

* * *

האיש שנלחם כנגד אמריקה

מבוא קצר לגבי המסמכים וקטעי העיתונים הבאים:

זקני, הרב אליעזר צבי זאב צירקינד ע"ה, גויס לצבא האמריקאי, באלול תשי"ב, במהלך מלחמת קוריאה. בהגיעו למחנה הצבאי, הוא נצטווה להסיר את זקנו ואת פאותיו. זקני סירב בתוקף, מכיון שזהו כנגד ההלכה. המפקד האחראי איים שיחתום על פקודה ישירה להסיר את זקנו ואת פיאותיו, עליו יחתמו הוא והממונה שלו. העונש על אי ציות לפקודה ישירה היה 5 שנות מאסר, ומכיוון שהצו הזה ייחתם על ידי שני קצינים, עונשו יהיה עשר שנות מאסר.

בהמשך, הדבר הובא לפני ה"דזואיש וועלפיר בארד" שהי' אחראי על הצרכים של החיילים היהודים, וגם על ה"טשאפלינים" בצבא. זקני הבהיר להרבנים שלהם, כי הוא מתנהג לפי פסק דין הצמח צדק שאסר להסיר זקנו. מכיון שהם לא הסכימו עם זקני, הוחלט כי ישאלו ג' רבנים שונים לדעתם, ביניהם כ"ק אדמו"ר והרב הנקין ע"ה.

הרב הנקין פסק שאסור לזקני להסיר פאותיו, אבל מותר לו להסיר את זקנו במקרה של סכנה, (יתכן שאמר שגידול הזקן נחשב בגדר "נדר" ולא בגדר "חיוב", ולכן הוא יותר קל). כשנשאל הרב הנקין מה נחשב ע"פ הלכה לסכנה, השיב "עשר שנות מאסר".

זקני נכנס גם כן ליחידות עם כ"ק אדמו"ר. למרות שהיו ביחידות גם כמה מבאי כח ה"דזואיש וועלפיר בארד", כ"ק אדמו"ר כמעט לא התייחס אליהם ודיבר ישירות עם זקני. כשזקני אמר לכ"ק אדמו"ר שהוא קיבל על עצמו פס"ד הצ"צ, כ"ק אדמו"ר אמר לו שאם כן, בשבילו זהו "יהרג ואל יעבור".

לפי נוסח א', אמר לו כ"ק אדמו"ר "יונגערמאן, דאס איז א מלחמה פון אמעריקע אנטקעגן הלכה, און דאס איז יהרג ואל יעבור".

בפועל, ה"דזואיש וועלפיר בארד" לא פעלו בתוקף המתאים על הצבא האמריקני להרשות לזקני לגדל זקנו ופאותיו, וזקני נאלץ להתמודד בעצמו עם המפקדים בצבא.

כאשר זקני נשאר חזק בהחלטתו לא להסיר את זקנו ופאותיו, הוא הוכנס לבידוד. בזמן שהיה שם, נשלחו מטעם הצבא כמה אנשים והם גילחו בכוח את זקנו ואת פאותיו.

שומר שהי' שם ניסה לסייע לזקני, ודרכו הצליח זקני ליצור קשר עם משפחתו. הביאו עורך דין, והדפיסו המעשה בעיתונות, (כפי שניתן לראות בקטעים הבאים), ונעשה רעש גדול.

לבסוף, הצבא נאלץ לאפשר לזקני לשמור על זקנו ופאותיו.

מאוחר יותר הועבר זקני למחנה אימונים בפנסילבניה. מפקד המחנה ההוא, שניסה להקל על זקני, אמר לו שהוא ינסה לוודא שהוא לא ישלח לחזית. המפקד הסביר שכאשר הוא מקבל פקודות לשלוח חיילים לקוריאה, הם לא נותנים לו רשימות של שמות חיילים, אלא רק מספר של כמות החיילים הדרושה. בהתאם, הייתה לו היכולת להחליט מי הולך לאן, והוא ינסה להשאיר זקני שם.

מאוחר יותר, אמר לזקני כי אין לו ברירה, כי הוא קיבל הוראה ישירה מוושינגטון לשלוח זקני לפלוגתת החיילים שיש להם ה"שיעור התמותה הגבוה ביותר", (דהיינו, לחזית, משם רוב האנשים לא חוזרים בחיים). הי' ברור שמישהו בוושינגטון רצה להשתיק את זקני ואת המהומה שנגרמה בגללו.

זקני נשלח להחזית, "צום פראנט" (הידוע גם בשם "המאחז הארי"). זה היה מקום של מלחמה כבידה, ושני הגדודים שנשלחו לשם לפני הגעת זקני, כולם נהרגו. כשהגיע זקני, הוא ויחידתו החזיקו סוף סוף בשטח. זקני וכל חברי הגדוד שלו נשארו בחיים.

כמה שנים אחר כך, (בשנת תשכ"ח לערך), אמר לו כ"ק אדמו"ר פעם ביחידות "דו האסט מלחמה געהאט מיט גאנץ אמעריקע און דו האסט געוואונען", (נלחמת עם כל אמריקה (=ממשלת אמריקה) וניצחת!")

בהשגחה פרטית, נתגלתה ונדפסה לאחרונה מענת כ"ק אדמו"ר, שבו הוא מבאר דעתו הק' בנידון. המענה נדפס ע"י ועד הנחות בלה"ק, ויצא לאור בקונטרס ש"פ תולדות תשפ"ג, ותודתינו נתונה להם על הרשות להדפיסו כאן.

בנוסף, נדפסו בהעמודים הבאים קטעי עיתונים שונים ומסמכים שונים הקשורים לפרשה זו.

מענה כ"ק אדמו"ר

[אלול, ה'תשי"ב]

ב"ה[62].

ראשי פרקים – ביאור על השטעלונג שלי

1) **ברור** בעיני שבהשתדלות **במרץ הראוי** ובתקיפות מצד הטשאַפּלין[63] והרבנים – יפטרו את הנ"ל מדרישתם ולא יהי' כאן מקום לאונס כלל. אם לא יחלישו את תוקף הרבנים ע"י אמירה שמותר לו אם יאנסוהו.

2) גם אם לא יהי' כנ"ל – אף **שברור** הוא בעיני – אין אפשריות של קריאה למשפט ענין דיהרג ואל יעבור[64], ובפרט שפס"ד יכול להיות פטור, או אם אפילו לחיוב – אבל רק אזהרה או עונש ע"י עבודה נוספת וכה"ג.

3) גם אם ח"ו עונש תפיסה, הרי תפיסה **שלא** על עסקי נפשות אין זה בגדר דיהרג וכו'. וכדמוכח גם מזה שאין מברכין גומל רק בחבוש על עסקי נפשות[65] (או לדעת רבנו הזקן[66] – אפילו ממון, אבל מעונה **בכבלי ברזל**), ובפרט בתנאי בית האסורים בארצה"ב.

4) חסיד ויר"ש יכול להחמיר על עצמו[67] ביהרג ואל יעבור **ממש** אם רואה קדה"ש בזה **באיזה ענין**

---

62) "ראשי פרקים" דלהלן נכתבו (במכונת כתיבה) על נייר חלק וללא תאריך, כשבשולי הגליון מופיעה שורה בכתי"ק.

והוא בקשר למוה"ר אליעזר צבי זאב צירקינד (כרשום מעבר-לדף של ה"ראשי פרקים"), אשר עם גיוסו, אלול תשי"ב, לצבא ארה"ב (ע"מ להילחם במלחמת קוריאה) – הורו לו לגלח פאותיו וזקנו, ומשעמד על כך בתוקף עוז שזה נוגד לדתו, וסירב בהחלט למלא את הפקודה – אף שאיימו עליו לדונו במשפט צבאי ולענשו ב-10 שנות מאסר – התערב ה-Jewish Welfare Board [ארגון הדואג, בין השאר, לרווחת היהודים המגוייסים לצבא ארה"ב], והוסכם, שישאלו חוו"ד כמה רבנים כשביניהם יכול הוא לבחור ברב משלו: א' מהרבנים שפנו אליהם בזה הוא הרה"ג כו' מוה"ר יוסף אליהו הענקין, אשר צידד, שאם כי בנוגע לפיאות הראש – אסור לו לגלחם, הרי שבנוגע לפיאות הזקן – אם הדבר עלול להביאו לידי **סכנה*** (ופירט: כגון 10 שנות מאסר) יכול הוא להתפשר בזה, אך מנגד, כשנכנס לרבינו עם משלחת מארגון הנ"ל – עודדו רבינו לעמוד בתוקף על זכותו לגדל זקנו (למרות תמיהתם ותרעומתם של חברי ורבני המשלחת), ואמר לו (תוכן)**: יונגערמאַן, כיון שקיבלת ע"ע פס"ד כ"ק אדמו"ר הצ"צ (כנסמן להלן ד"ה באיסור) – הרי זה עבורך "יהרג ואל יעבור" (כפי המפורט להלן סעיפים 4-7).

ענין הנ"ל נזכר במרומז בשיחת ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו, ה'תשי"ג (תו"מ התוועדויות ח"ז – תשי"ג ח"א – ע' 171, ובהנסמן שם). וראה עוד בענין גידול הזקן בצבא ארה"ב – אג"ק חל"ב אגרת יב'קצז. שיחת י"ט כסלו ה'תשל"ו (שיחות קודש תשל"ו ח"א ס"ע 340 ואילך).

*) **ראה גם דבריו בספר היובל "עדות לישראל" ע' 145 ואילך (מדור ההלכה, אות נ – "פיאות הראש והזקן"; נעתק גם בשו"ת גבורות אליהו חיו"ד סנ"ו): "והדין [=שאינו חייב .. אלא בהשחתה וגלוח .. בתער] שהוא בנגוד להטעם [=שיהו ישאל נבדלים מהאומות במראיהם], הוא רק פתח הצלה בשעת הדחק .. אבל אין זה היתר לכל כו'" (עיי"ש – הובאו דבריו בספר "הדרת פנים זקן" ח"א (לקוטי דעות) בערכו (ע' שיז ואילך)).**

) **כן הוא בזכרון כמה מצאצאיו. אלא שיש בזה גירסא נוספת, והיא, שרבינו אמר לו (תוכן) [וייתכן שנאמר זה בתור הוספה על הנ"ל, לאחר שחברי ורבני המשלחת הביעו תמיהתם כו'] – שכאן מדובר ב"מלחמה" בין ארה"ב להלכה, ולכן, הרי זה כמו "ערקתא דמסאנא" (ראה סנהדרין עד, ריש ע"ב. טושו"ע יו"ד רסקנ"ז) ש"יהרג ואל יעבור".

63) **הטשאַפּלין:** = איש דת.

64) **ענין דיהרג ואל יעבור:** ראה סנהדרין עד, א ואילך. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה. טושו"ע יו"ד סקנ"ז.

65) **שאין מברכין גומל רק בחבוש על עסקי נפשות:** שו"ע או"ח רסרי"ט ובמג"א שם סק"א.

66) **לדעת רבנו הזקן – אפילו ממון .. בכבלי ברזל:** סדר ברכת הנהנין פי"ג ה"ב. לוח ברכת הנהנין פי"ב ה"ח.

67) **חסיד ויר"ש יכול להחמיר על עצמו כו':** ראה נמוק"י סנהדרין שם ("אבל אם הוא אדם גדול וחסיד ירא שמים, ורואה שהדור פרוץ בכך, רשאי לקדש השם ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה כדי שיראו העם וילמדו ליראה את השם לאהבו בכל לבם") – הובא בכס"מ שם ה"ד. ב"י יו"ד שם ד"ה

שיהי', ואפילו כשהעכו"ם מכוון להנאתו (פרישה[68] מג"א[69] וכו').

5) לדעת הרמב"ם החינוך וכו'[70] השחתת פאות הזקן הוא מנהג כומרי ע"ז, והביא זה **ביד"ו** (ולא רק במו"נ), וא"כ כל השייך לזה הוא בגדר אביזרייהו[71]. ובפרט

6) לדעת כמה מאחרונים יש בהשחתת זקן לאו דובחקותיהם לא תלכו[72] – אמרי אש[73]. אוצה"ח[74]. עיין צ"צ ס"צ סצ"א[75].

7) כיון שהנ"ל פירסם שזהו **עיקר** הדת אצלו, ואישרו דבריו בזה הרבנים ואדמוריי"ם באופן **רשמי** בפני ב"כ הצבא, ונודע גם לבנ"י – ה"ז פרהסיא, ואם יעבור ע"ז ח"ו עתה בהכרח ה"ז בפני עמא דבר חה"ש ח"ו.

באיסור גילוח הזקן[76] אפי' במספרים שלא כעין תער עיין שו"ת צ"צ[77]. מנחת אלעזר ח"ב[78] ובס' שהובאו שם באריכות. וא"כ מי שנהג כן הוי נדר שאין לו היתר כיון שכמה פוסקים מחמירים[79].

ומ"ש רבינו. ובכ"מ. וראה גם אנציקלופדיא תלמודית ערך יהרג ואל יעבור ס"ד (כרך כב ע' צח ואילך). וש"נ. ספר "הדרת פנים זקן" ח"ב פי"ד ("מסירות נפש" שלא להעביר הזקן – ע' תקכח ואילך; ע' תשפה [תתצד] ואילך). וש"נ.

68) **ואפילו כשהעכו"ם מכוון להנאתו (פרישה:** שם סק"ג. וראה גם ש"ך שם סק"ב. ובכ"מ.

69) **מג"א:** אולי הכוונה למג"א או"ח סק"ד סק"א (בדין השו"ע שם ש"לא יפסיק בתפלתו, ואפי' מלך ישראל שואל בשלומו .. אבל מלך א"ה [=אומות העולם] – אם אפשר לו לקצר .. יקצר .. ואם א"א לו יפסיק"): "**מלך א"ה**. ומתירא שמא יהרגנו .. ואם חייב להפסיק במקום סכנה – עבי"ד [=עיין ביו"ד] ר"ס קנ"ז ובטור" (ובמחצה"ש שם: "**עבי"ד ר"ס קנ"ז**. דיש מחלוקת הפוסקים בעבירה דהדין שיעבור ולא יהרג – אם רשאי להחמיר על עצמו ליהרג ולא לעבור"). – וראה גם מגן אבות (להמאירי) ענין יט: "דכל שבקדוש השם אין עבירה בעשיית לפנים משורת הדין אע"פ שאינו מחוייב בכך, אדרבה יש לו בכך שבח מרובה".

70) **לדעת הרמב"ם החינוך וכו' השחתת פאות הזקן .. כומרי ע"ז:** ראה רמב"ם הל' ע"ז פי"ב ה"ז. סהמ"צ מל"ת מד. מו"נ ח"ג פל"ז. חינוך מצוה רנב. וראה גם הנסמן בספר "הדרת פנים זקן" ח"א (לקוטי דעות) בערכם (ס"ע סח ואילך; ע' קיב). ח"ב פ"ז (טעמי המצוה – ס"ע תעג ואילך). – בהבא להלן (בסעיף זה) ראה גם שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח אייר, ה'תשי"ג (תו"מ התוועדויות ח"ח – תשי"ג ח"ב – ע' 144).

71) **אביזרייהו:** ראה רמ"א יו"ד שם ס"א ("וכל איסור עבודת כוכבים .. אע"פ .. רק לאו בעלמא – צריך ליהרג כו'") ובנ"כ שם. וראה גם אנציקלופדיא תלמודית שם ס"ב (ע' פב ואילך). ערך אביזרייהו (כרך א ע' נח ואילך). וש"נ.

72) **לדעת כמה אחרונים .. לאו דובחקותיהם לא תלכו:** אחרי יח, ג. – וראה גם הנסמן בספר "הדרת פנים זקן" ח"ב פ"ד (איסורי חקות גויים בהעברת הזקן – ע' תלח ואילך; ע' תשמא [תתכה] ואילך).

73) **אמרי אש:** למהר"ם א"ש (מגדולי תלמידיו של החת"ס) – שו"ת חיו"ד סנ"ה (בסופו).

74) **אוצה"ח** [=אוצר החיים]: להרה"צ כו' מקאָמאַרנא – מצוה רנג; רסג (חומש היכל הברכה – קדושים יט, כז; כ, כג).

75) **עיין צ"צ ס"צ סצ"א:** ושם בארוכה בקשר לגזירת הלבושים שגזר הצאַר ניקאָלאַי על יהודי רוסיא* – אם יש בזה משום יהרג ואל יעבור (שו"ת חיו"ד ס"צ), ובגדר האיסור ד"ובחוקותיהם לא תלכו" (שם סצ"א).

*) **ראה סקירה ב"היכל הבעש"ט" גליון יב (תשרי תשס"ו) ע' צו ואילך.**

76) **באיסור גילוח הזקן אפי' במספרים כו':** ראה גם הנסמן בספר "הדרת פנים זקן" ח"ב פ"ב-ג (אזהרת "לא תשחית את פאת זקנך" ואזהרת "לא ילבש גבר שמלת אשה" בהעברת הזקן – ע' שפו ואילך; ע' תשלא [תתיא] ואילך).

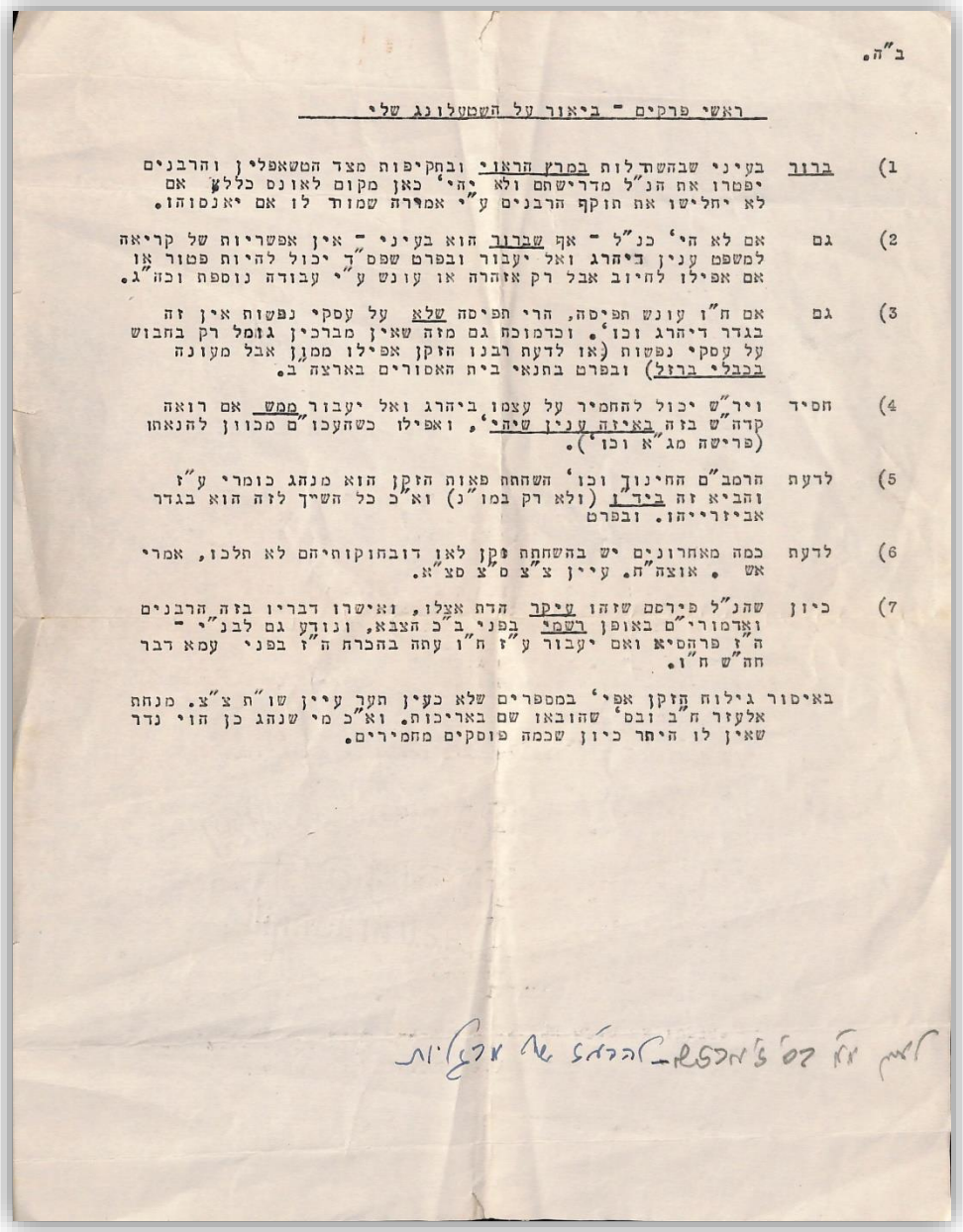
77) **עיין שו"ת צ"צ:** שם סצ"ג. וראה בארוכה אג"ק ח"א אגרות ג-ד.

78) **מנחת אלעזר ח"ב:** סמ"ח.

79) **נדר שאין לו היתר כיון שכמה פוסקים מחמירים:** ראה מג"א או"ח סתקנ"א סוסק"ז ("אבל במקום שנהגו למעט בכל משא ומתן [=בתשעת הימים] – לא מהני התרה, כיון דיש פוסקים ס"ל הכי כו'"). שיירי כנה"ג לטויו"ד סרי"ד אות יא. וש"נ. שו"ת חת"ס חיו"ד סק"ז. מהר"ם שיק חאו"ח סרמ"ט.

*

לעיין[80] מ"מ בס' ז' ארזים[81] – להרא"ז שי' מרגליות

ב"ה.

ראשי פרקים - ביאור על השטעלונג שלי.

1) ברור בעיני שבהשתדלות במרץ הראוי ובתקיפות מצד הטשאפלין והרבנים יפטרו את הנ"ל מדרישתם ולא יהי' כאן מקום לאונס כלל אם לא יתלישו את תוקף הרבנים ע"י אמירה שמוד לו אם יאנסוהו.

2) גם אם לא הי' כנ"ל - אף שברור הוא בעיני - אין אפשריות של קריאה למשפט ענין בית הדין ואל יעבור ובפרט שפס"ד יכול להיות פטור או אם אפילו להיוב אבל רק אזהרה או עונש ע"י עבודה נוספת וכה"ג.

3) גם אם ח"ו עונש תפיסה, הרי תפיסה שלא על עסקי נפשות אין זה בגדר דיהרג וכו'. וכדמוכח גם מזה שאין מברכין גומל רק בחבוש על עסקי נפשות (או לדעת רבנו הזקן אפילו ממון אבל מעונה בכבלי ברזל) ובפרט בתנאי בית האסורים בארצה"ב.

4) חסיד וירא"ש יכול להחמיר על עצמו ביהרג ואל יעבור ממש אם רואה קדה"ש בזה "באיזה ענין שיהי', ואפילו כשהעכו"ם מכוון להנאתו (פרישה מג"א וכו').

5) לדעת הרמב"ם החינוך וכו' השחתה פאות הזקן הוא מנהג כומרי ע"ז והביא זה בית"י (ולא רק במו"נ) וא"כ כל השיך לזה הוא בגדר אבזריהו. ובפרט

6) לדעת כמה מאחרונים יש בהשחתה פקן לאן דובחוקותיהם לא תלכו, אמרי אש . אוצה"ח. עיין צ"צ ס"צ סצ"א.

7) כיון שהנ"ל פירסם שזהו עיקר הדת אצלו, ואישרו דבריו בזה הרבנים ואדמורי"ם באופן רשמי בפני ב"כ הצבא, ונודע גם לבנ"י - ה"ז פרהסיא ואם יעבור ע"ז ח"ו עתה בהכרח ה"ז בפני עמא דבר חה"ש ח"ו.

באיסור גילוח הזקן אפי' בספרים שלא כעין העך עיין שו"ת צ"צ. מנחת אלעזר ח"ב ובס' שהובאו שם באריכות. וא"כ מי שנהג כן הוי נדר שאין לו היתר כיון שכמה פוסקים מחמירים.

לעיין מה כס' ז'ארכעשה-להרא"ז שי' ארזליות

ובכ"מ. וראה בארוכה תשובת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע* – יגדיל תורה נ.י. חוברת נד (סיון-תמוז תשמ"ג) ע' רעו ואילך. וראה גם ספר "הדרת פנים זקן" ח"ב פ"ח (מנהג המקום ומנהג אבות בהעברת הזקן – ע' תעו ואילך; ע' תשסא [תתנו] ואילך). וש"נ.

*) **הוא "קונטרס בענין תספורת הזקן" – ראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ חט"ו אגרת ה'תפב (ע' קיד).**

80) **לעיין מ"מ כו':** שורה זו נתוספה לאחר-זמן בכתי"ק בשולי הגליון.

81) **בס' ז' ארזים – להרא"ז שי' מרגליות:** הוא ספר "עמודי ארזים" (ירושלים, תרצ"ז), הכולל ז' עמודים ("עמודי' שבעה"). וראה שם עמוד הז' – "הדרת פנים זקן" – נ, א ואילך. וראה גם אג"ק ח"ו אגרת א'תשצא (בשולי האגרת – "בס' עמודי ארזים (להרב מרגליות ירות"ו) בסופו – קיבץ דעות האחרונים וכו' שבהנ"ל"). חכ"ב אגרת ח'רצז (ס"א – "והאריך בכ"ז בספר עמודי ארזים להרב מרגליות שי' (ירושלים)"). ח'תרסב (ע' תצ – "וקבץ כמה דיעות בהנ"ל ובארוכה .. בספר עמודי ארזים להרב מרגלית שי' מירושלים עיה"ק ת"ו").

The Day

דער טאָג

"THE NATIONAL JEWISH DAILY"

Vol. XXXVIII. No 13,735 NEW YORK FRIDAY, SEPTEMBER 12, 1952 12 PAGES PRICE FIVE CENTS

ישיבה בחור וועט געמשפט ווערען אין אַרמיי צוליב באַרד און פּאות

אידישער ישיבה בחור פון ווילליאַמסבורג וועט געשטעלט ווערען צו מיליטעריש־לן נעריכטן, ווייל ער האָט ניט נעהאַלטן פּאַלגען אַרמיי באַפעל זיך אָפּצושערען באַרד אָן פּאות. — אַרמיי האָט אים אָפּגעשיקט איבערגוהאַלה. — בחור ווייל מאַכען א סענסאַציע.

א פּאַרשטייער פון דעם אַרמיי אין קעמפּ קילמער, ניו דזשוירזי, האָט נעכטן דערקלערט, אז ער האָט נעצווונגען אָפּצושערען באַרד אין פּאות א יונגען 21־יאָריגן בחורישן ישיבה־בחור פון ווילליאַמסבורג, וועלכער האָט נעקראָגן סמיכות חרבות אין לייבאָוויטשער ישיבה, דער ישיבה־בחור איז איינגעוועט געווארן אין קעמפּ־תּפיסה, אפּצואוואַרטן דעם 27סטן אויגוסט. מראַנדיג א באַרד אָן פּאות.

סען האָט זוירקינד'ן אויפמערקזאם נעמאַכט, אז ער מיז זיך רעכענען "מיט די אַרמייַ־רעגולאַציעס" אין זיך לאָזען אפּשערען די באַרד אין פּאות. אבער ער האָט זיך אפּגעזאָגט אויסצופירן דעם באַפעל. האָט קעפּטן קיט דערצייגט.

די אַרמיי האָט דערנאָך נעשיקט זוירקינ'ן צו דער הויפּטשול וועלפּער באַרד אין ניו יאָרק, דאַרט האָט סען אים אויך נעזאָגט'ס ער זאָל זיך מקרוב־דעם די אַרמיי־ פּאַדרוגקען, אבער ער האָט זיך אין אפּגעזאָגט אויסצופירן דעם באַפעל. וויל עס אין קעגען זיין נעזעצען צו טאָן אן עבֿירה. וויל עס איז א לאו אין דער תורה. אז סען מאַכ זיך ניט אפּשערען באַרד אין פּאות.

שפּעטער האָט זוירקינד'ס פאַבאַ־דיר־אפּיצער אים נעגענבען א דירעקטען באַפעל, אז ער זאָל זיך אפּשערען די באַרד אין פּאות. אבער ער האָט זיך זייערער עכטזאָגט דאָס צו טאָן, וויל עס איז א לאו אין דער תורה. ווען סען האָט אים נעיוזאַרענט, ווען פּאַרא אַרמיי זיין אפּזאָגען זיך אויסצופירן א באַפעל פון דער אַרמיי קען האָבען, האָט זוירקינד אירין פּאַרלאַנגט סען זאָל איבער אים מאַכען א מיליטעריי־שען נעריכט. כדי ער זאָל קענען פּאַר־ברענגען זייַנע כעזעס. האָט קעפּטן קיט וויידער דערצייגט.

דעמאָלט האָט די אַרמיי ניט נע־וואָלט אפּגעשאַרן זוירקינ'ן די באַרד אין פּאות האָט קיט נעזאָגט. אין אים (שלום אויף זיין 2, קאָלום 4)

ישיבה בחור וועט געמשפט ווערן אין אַרמיי צוליב באַרד און פּאות

(שלום פון דער ערשטער זייט)

„עלים האָט מקריב נעזונן זיין זונענס און ער וועט מקריב זיין לעבען פּאַר דער אירישער רעליגיע", האָט די בוטער נעזאָגט, וען סיין זון האָט פּאַר־ענרינט די לובאַוויטשער ישיבה איז דאָס נעזונן דער גליקליכסטער מאַן זיין לעבען".

צוליב זיין פרומקייט האָט עליס ניט נעקענט באַקומען א שטעלע אלס רב אין א שוהל. האָט די בוטער נעזאָגט, איז ער נעווארן א שוחט, ווען ער איז נעקומען צו דער דרעפט באַרד. האָט ער נעווינען זיין סמיכות חרבות אַן נע־זאָגט, אז ער איז א שוחט, אבער די דרעפט באַרד האָט אים באַטראַכט פּאַר א פּשוט'ן „בוטשער" און אים נעגנומען צו מיליטער.

איינגעוועט אין דער מיליטערישער תפיסה בין ער וועט נעשטעלט ווערען פּאַר דעם מיליטעריישן נעריכט.

זוירקינד וויל דינען אין דער אַמע־ריקאַנער ארמיי, האָט קיט נעזאָגט, נאָר ער וויל טראָגען באַרד אין פּאות.

די מיטער פון דעם יונגען זוירקינד האָט נעזאָגט, אז איר זון האָט נעווי־סע שווערנקייטען אין דער ארמיי, אבער ווען זי האָט זיך דערוואוסט, אז איר זון איז אַרעסטירט נעווארן אין וועס נעשטעלט ווערן פּאַר א מיליי־טערישן נעריכט. האָט זי שווער אפּ־נעוויינט אין איינגעזאָגט: „אוי! מיין נאָם!"...

The Day

דער טאָג

"THE NATIONAL JEWISH DAILY"

Vol. XXXVIII. No 13,736 NEW YORK SEPTEMBER 13, 1952 10 PAGES PRICE FIVE CENTS

פּרומער אידישער סאָלדאַט וואָס קעמפּט פּאַר זיינע באַרד און פּאות נעכטן באַפּרייט נעוואָרען פון מיליטעריישער טורמע

כפּעציעלער באריכט צום „טאָג"

דער 21־יאָריגער פרומער אידישער סאָלדאַט אליעזר זוירקין, פון 502 בעד פּארר עוו., בראָנקלין, וועלכער איז דורך דער ארמיי קאַמאַנדע פון קעמפּ קיל־מער, נ. דזש., אריינגעוועט נעווארען אין תפיסה פּאַר ניט נעהאַלטן אפּשערען זיין באַרד און פּאות, איז נעכטן באַ־פרייט נעוואָרן פון דער מיליטעריישער טורמע אין דער מאָמע וויבע האָט נע־קומען אן אין באַגלייטונג פון צוויי מיליטעריש־אויסגעריכטע אפּיצירן, וועלכע האָבען אים אַהיים נעבראַכט. אין זוירקין האָט ניט נעוואָלט אפּשערען די באַרד פון זיין קעפּ קילמאר. ער וועט אין ווייטאויסשטער ישיבה אין בראָנקלין אין האָט באַקומען סמיכה פון באַקאַנטע רבנים. ער האָט נעטייטש זיין צייט נעהאַלטן פּאַלגען ארמיי באַפעלן אין אַרמיי קאַמפּ דיקס, וואו ער איז זעהר באַ־ליבט אין נעשעענט בייַ אלע עלטערע שיהטים.

(שלום אויף זייט 2, קאָלום 4)

פּרומער אידישער סאָלדאַט

(שלום פון דער ערשטער זייט)

זוי רעזו. מעלצער, פרעזידענט פון דער שוהטים זוניאן, האָט אויבערע־נעבען אין א נעשפּרעך מיט'ן „טאָג"־אַמעריקאַנער־נעבוירענער יונג בחור'ן, אן אויסנעצייכענטער שוחט, א יונגער מאָן א גרויסער ירא שמים אן אַ־זריכטיג סיג רעליגיעזער בחור. ער איז א נאָענטער בקורב מיט דער ווייַ־סבורגער „מלאכים" נרופּע אין וועסט'ס שוהל אויף ווי סט. אין בראָק־לין ער איז נבאי.

די מאַמע פון דעם פרומען סאָלדאַט האָט נעכטן אויבערנעגעבן, אז זי האָט נעדרעט טעלעפאָניש מיט אי־זן פון קעמפּ קילמאר. ער וועלט אריי־בערנעפירט אין א צוויטען קעמפּ, אינדיאַנא נעג. אין אַנטוילוויניע. זיין קעמפּ התנגד נאָך דערווייל אין דער־וואַרטען, אבער די אַרמיי האָט אַרויס־נענעבען אַרדערס נישט צו באַלעפּטינן אים וען זיין באַרד- וועט אָפּגענאָג־ענ צוריקצואוואַקסען.

א דיי אַרמאַקסישע אידן מיט וועמען דער „טאָג"־דערפּאַרטער האָט נעכטען נערעדט, האָבען אויסנעדריקט זייער שטוינונג איבּ דער ניטלאַזונ־באַציאונג כצד דער „דזשואיש וועק־פּיער באַרד", וועכע האָט בלויז נע־דאָטען דעם וויננענמאַן פּאַר זיך אונטערגעבן אן אפּראָוידען די באַרד. ניט אריינגיינדיג אין קיינע דיסקו־סיעס. האָבען די אידן אָפּגעוויזען, צו מ'דארף יא אָדער נישט פּראָבען קיין באַרד, איז עס אבער נעווען די פּליכט פון דער „דזשואיש וועלפּיער באַרד" צו פּאַרמיידן, אז סאָלדאַטן זאָלען מיט נזואָלט אפּראָווירן א פרומען וויננענמאַן קענען זיין ווילען.

Di Zukunft, October 1952

דער גוואַלד־אַקט איבערן רעקרוט אליעזר זירקינד

דער מיליטעריישער גוואַלד־אַקט, וואָס איז באַאַנגעגן געוואָרן אין קעמפּ קילמער ניו־דזשוירזי, איבער דעם נייעם רעקרוט — דעם יידישן פרומען יונגמאַן אליעזר זירקינד, מוז בלי ספק פאַרגליכן ווערן צו אַ מיטלאַלטעריקען אינקווי־זיציע־אַקט. ער קאָן אויף פאַרגליכן ווערן צו די פאַרגאַנגענ־דיקונגען פון די צייטן פון אַנטיוכוס, ווען מען פלעגט צווינגען אַ יידן עסן חזיר, אָן ווען ער האָט זיך אָפּגעזאָגט צו טאָן עס, האָבן אים די סאָלדאַטן געשפּאַרט דאָס חזיר־פלייש אין מויל אַריין מיט גוואַלד.

עס קאָן גרייליך זיין, אַז די גבלה איבער אליעזר זיר־קינד איז רעקרוטן־קעמפּ קילמער איז אָפּגעטאָן געוואָרן ניט דורך אַ דירעקטן באַפעל פון העכערע אינסטאַנצן, נאָר אויף אַ ווילקירלעכן איינפאַל פון קליינע אַרטיקע קעמפּ־סאָ־טראָפּלעך אין זייער אייפער צו לערנען מיט אַ טשודנעם — אין זייערע אויגן — יידישן פרומען עקשן אַ לעקציע אין הלכות סאָלדאַטישער דיסציפּלין.

אָבער אַז די גבלה איז אָפּגעטאָן, — פרעגט זיך: צי מוז זי פאַרשווינדן וועלן? און צי מוזן אין נאָמען פון אַרמיי־כבוד געפּומען ווערן אונטערן שוץ די אייפעריקע באַליידיקער, און צו אַ משפּט זאָל נאָר געשטעלט ווערן דער באַליידיקטער?

מוז עס אַזוי זיין? — אַוודאי איז אַרמיי־כבוד אַ וויכ־טיקע זאַך. אָבער צי איז אַרמיי־כבוד העכער פונעם כבוד פונעם לעבעדיקן מענטשן, פונעם כבוד פון איינעם וואָס באַשטייט אויף זיין רעכט צו זיין דאָס וואָס ער איז, וואָס באַשטייט אויף זיין רעכט צו אָפּהיטן זיינע נשמה־געבאָטן, זיך רעליגיעזע געשטאַלט? — ניין, ניטאָ אַזאַ העכערקייט אין דער וועלט! ניט מלוכה, ניט אַרמיי, ניט פּאַרטיי, — קיינע פון זיי איז ניט קיין האַר איבער דעם יחידס גייסטיקער געשטאַלטונג פון זיך פערזענלעכקייט, איבער זיין געוויסנס־פרייהייט, סיידן אין לענדער פון דיקטאַטורן, אין רעזשימען פון טיראַנישקייט.

אָפילו ווען אין שייכות מיט אַרמיי מוזן מיר מסכים זיין אויף שטרענגער דיסציפּלין — גייט די הסכמה נאָר אויף יענע התחייבותן פונעם יונגער, וואָס האָבן דירעקט צו טאָן מיט זיין מיליטערישער שליחות: מיט זיין לערנען די טעכ־ניק פון מלחמה, און — מיט זיין גלייכער שותפות אין די איינשטעלונגען אויפן שלאַכטפעלד, מיט זיין גלייכן שאַנס צו בלייבן, אָדער ניט בלייבן לעבן. ווייטער פון די התחייבותן טאָר די אַרמיי ניט האָבן קיין שום מאַכט אויפן זעלבער.

וואָס איז געטאָן געוואָרן מיטן רעקרוט אליעזר זיר־קינד? ס'איז באַאַנגעגן געוואָרן איבער אים, ווי געזאָגט,

The Australian Jewish News (Melbourne), 10 October 1952

הרב א. ווישקאַווסקי (ניו־יארק)

פון אלעם צוביסלעך

נפש אריינדרינגען אין אזעלכע מקומות, ווו קיינער, ביז די לו־באוויטשער, האט נאך נישט מצליח געווען.

איצט קאכט אמעריקע מיט א פאל וואס הייסט „אליעזר זיר־קינד" פון ברוקלין, ניו־יארק. עס האנדלט זיך וועגן אט דעם לובאוויטשער יונגן חסיד, וועל־כער איז „געדרעפט" געוואָרן אין מיליטער, און איז באשטא־גען, אז מען זאל אים נישט צווינגען אפצוגאלן זיין בארד און פיאות.

די מיליטערישע מאכט האט, פארשטענדלעך, נישט געקאנט מסכים זיין מיט אזא אויסנאם־„סאלדאט" און זיך געאמפערט מיט אליעזר זירקינד א מאנאט צייט, ביז, ביז מען האט צוליב לעגאלע ענינים, געמוזט אים איינזעצן אין תפיסה און פאר־פירן א פראצעס אין קריגס־גע־ריכט קעגן אים פאר נישט אוים־פירן דעם מיליטערישן באפעל זיך אפצוגאלן. דערווייל ביז וואס־וועגן, האט מען אים דארטן אין תפיסה מיט געוואלד אפ־גענאלט זיין בארד און פיאות, אלס אן ארעסטאנט. און דא הויבט זיך אן דער טומל, וואס האט געפונען ארט אין כמעט דער גאנצער היגער פרעסע.

וויל אמת איז, אז די מיליטערישע מאכט האט גרויסע רעכט. אבער אין דער פרייער אמעריקע איז פארגאן א

כוח פון לובאַוויטש

שוין נישט איינמאל איז מיר אויסגעקומען צו באשרייבן אויף די שפאלטן פון „די יידישע נייעס" וועגן די אויפטוען פון לו־באוויטשער רבי'ן און זיינע גע־וואלדיקע פארדינסטן פארן אויפהאלטן יידישקייט, דורך שאפן אומעטום „תורה־פעם־טונגען", און ממש מיט מסירת־

העכערע מאכט, מיט וועלכער יעדער מוז זיך רעכענען, דאס איז די „פרייהייטס־דעקלאראַ־ציע", די אמעריקאנער קאנסטי־טוציע, וועלכע גיט רעכט יעדן בירגער צו דינען גאט לויט זיין ווילן, און במילא קאן מען נישט צווינגען אט דעם פרומען יונג־מאן, ער זאל זיך אראפנעמען בארד און פיאות, מעג עס זיין ווי נישט אנגענעם פאר דער מיליטער־מאכט.

דער ענין איז שוין אזוי ווייט דערנאנגען, אז ער שפארט שוין אן אין היגן העכסטן גריכט פון לאנד און אלץ וואס מיט שפאנונג אויף דער דעציזיע.

דער הויפט־מאמענט, וואס איך מיין דא ארויסצובערענגען איז, אז עס איז צו באוונדערן און גלייכצייטיק צו לויבן דעם מוט און מסירת־נפש פון די לובאוויטשער מיט דעם וואס זיי האבן געווינען דעם דרך פון שטאלץ־זיין מיט יידישקייט און זיך נישט האבן מיט וואס צו שעמען פארן גוי.

אט דאס מין שעמען זיך מיט דער יידישקייט, איז ג'ע־וועז דער ערשטער איינברוך אין אונזער פעסטונג פון דורות טראדיציע און אמונה, און לו־באוויטש האט געווינען, נישט צו באהאלטן זיך. און וועז אפילו קעמפן מיט די יעווסע־קעם אין רוסלאנד, טאר מען אויך דאס נישט אויפגעבן, וויל דא האנדלט זיך נישט אין א פרטות'דיקן ענין, נאר אין א פרינציפ, וואס רירט־אן די יסודות פון דת.

Forword, April 10, 1952

ראבי בלעך האט געשילדערט פאר מיר א טיפ-אידישען זעלנער, מיט וועלכער דער גאנצער קארפוס פון צוואנציג טויזענט סאלדאטן האט צעקאכט. זיין נאמען איז געווען זירקין. ער איז געווען א ליובאוויטשער חסיד. וועו ער איז אריין אין קעמפ קילמער, ניו דזשוירזי, האט זירקין געהאט א גאנצע בארד מיט די פאות און האט געטראגן אן ארבע כנפות. וועו עס איז באוואוסט געווארן, אז מען האט זירקינ'ען געצוואונגען אפצושערען זיין בארד מיט די פאות און ער האט געמוזט אויסטאן זיין לייב-צודעקעל מיט די לאנגע ציצית, האט אויסגעבראכן א שטורעם אין די רעליגיעז-אידישע קרייזען. מען האט געשריבן לייט-ארטיקלען אוו געדרוקט פראטעסט-רעזאלוציעס. סטייטש, האבען רעליגיעזע אידען אוו אידישע צייטונגען אוו זשורנאלן געפרעגט: ווי קומט עס אז אזוינס זאל פאסירען אין דער אמאריקאנער ארמע?

אבער איידער דער שטורעם וואס די אפגעשוירענע בארד פון זירקינען האט פאראורזאכט, האט זיך איינגעשטילט, איז זירקין אוועקגעשיקט געווארען קיין קארעא אוו ער איז אנגעקומען אין דער ניינטען קארפוס, וואו ראבאי בלעך איז געווען דער מיליטערישער רב.

"איר האט אים געדארפט זעהן – האט ראבאי בלעך מיר דערציילט - אין אייניגע פאר מאנאטען איז זיין פנים ווידער געווארען באצירט מיט א שעהנער בארד. זיינע פאות האבען ארויסגעקוקט פון הינטער זיין מיליטירישען היטעל אוו ער האט געטראגען זיינע ציצית אזוי פראמינענט, אז קיינער האט זיי נישט געקענט פארזעהן. אבער קיינער האט פון אים נישט חוזק געמאכט, נאר פארקערט: אלע האבן אים רעספעקטירט. אוו ווייסט איר פארוואס? ווייל ער האט זיך ארויסבאוויזען צו זיין דער בעסטער מאשין-ביקס שיסער. יעדעס מאל ווען ער האט אנגעלאדען דעם פולווער-מאגאזין פון דעם ביקס, האט ער א כאפ געטאן די ציצית אוו זיי געקושט. נאכדעם האט ער א ציה געטאן דאס צינגעל פון דער ביקס אוו יעדעס מאל האט ער געטראפען אין ציל. ביי די אנדערע סאלדאטען, וועלכע האבן דאס געזעהן איז ער באטראכט געווארען כמעט ווי א הייליגער. אבער זירקין האט גוט געשאסען אוו געטראפען אין ציל נישט בלויז דערפאר וואס ער האט געקושט די ציצית, נאר ווייל ער איז טאקע געווען דער בעסטער שיסער. ער האט אזוי גוט געקענט שיסען, אז ער איז דערהויבען געווארען אלס לערער אין א שולע וואו ער האט געלערנט אנדערע צו שיסען".

* * *

פרומער סאלדאט, וועמען ארמיי האם מיט גוואלד אפגעראזירט, קומט אהיים פון קארעא מיט גאנצע בארד און פאות

(דער טאג-מארגען זשורנאל, 28טער פעברואר, 1954).

פון ניסן גארדאן

צווישן די פילע הונדערטער אמעריקאנער סאלדאטען וועלכע זיינען די טעג אנגעקומען צוריק אהיים פון קארעא, האט זיך געפונען א פרומער אידישער סאלדאט פון וויליאמסבורג, לייזער זירקינד, וועלכער האט די גאנצע צייט פון זיין סאלדאטשינע ניט פארזוכט קיין איין ביסען פון דער אלגעמיינער סאלדאטן-קיך און דערצו נאך קומט ער אהיים מיט גאנצע בארד און פאות און מיט די ציצית אין דרויסען.

אין הויז פון זיינע עלטערן, מרדכי און איידא זירקינד, וועלכע וואוינען אין 02 בעדפארד עוו. ברוקלין, אין הארץ פון דער פרומער אידישער וויליאמסבורג, איז איצט א גרויסע שמחה. טאטע־מאמע און די שוועסטער און ברידער דאנקט גאט וואס לייזער איז געקומען אהיים גאנץ, סיי אין גוף און סיי אין נשמה, שלם בגופו ובנפשו, ווי דער טאטע זיינער, דער פרומער חסיד'ישער איד ר' מרדכי זירקינד האט זיך אויסגעדריקט.

אבער די שמחה איז נאך גרעסער מיט דעם, וואס לייזער האט קומענדיג אהיים צום ערשטען מאל געזען זיין זונ'עלע, וואס זיין פרוי, רייזעל, האט אים געבוירען מיט דריי מאנאטען צוריק. ער האט זיך ארומגעכאפט מיט זיין אינגעלע יהושע שלמה און געוואונשען מזל טוב צו זיין יונג ווייבעל מיט וועמען ער האט געהייראט לעצטען יאר איידער ער איז אוועקגעשיקט געווארען קיין קארעא.

לייזער זירקינד איז געווען אין קארעא א יאר צייט, און 8 טעג נאך זיין אנקומען איז געשלאסען געווארען דער וואפענשטילשטאנד. אבער אין די בלויזע 8 טעג האט זיך לייזער געגוג אנגעזען און אנגעליטען. דאס זיינען געווען יענע לעצטע טעג פון די קאריער שלאכטען וועו פון אין זייט זיינען אנגעגאנגען פארהאנדלונגען אויף צו פארענדיגען די מלחמה און פון דער אנדער זייט זיינען הונדערטער אמעריקאנער סאלדאטען געפאלען קעמפענדיג אויף די שפיצען פון אומבאקאנטע בערג.

די סאלדאטען פון זיין קאמפאני האבען צוגעשריבען די פארענדיגונג פון די שלאכטען ניט צו די פארהאנדלונגען צווישען די מיליטעריש פירער פון ביידע צדדים, נאר צו די תפילות פון זייער פרומען לייזער, וועלכער איז זאגאר אויפ'ן סאמע פראנט מיטגענאנגען מיט'ן טלית און תפילין אין סאלדאטסקען פאק און מיט די ציצית אין דרויסען.

לייזער האט אבער ניט בלויז געדאוונט אויפ'ן פראנט. ער איז געווען א העלדישער סאלדאט און ער האט צוריקגעבראכט אהיים א מעדאל פון דעם געגעראל פון זיין ארמיי־דעויזיע.

לייזער אליין ויצעלט זיך זעהר געמיטליך אויפ'ן חשבון פון זיין אנדערשקייט. ער זאגט, אז די קאריער סאלדאטען פלעגען זיך דערשרעקען וועו זיי פלעגען כאפען א קוק אויף די ציצית וואס שטעקען ארויס פון אונטער זיין סאלדאטסקען גארטעל. א סך אידישע סאלדאטן פון זיין בראק האבען יעדען טאג געבענטשט ציצית און

אנדערע האבן אויך אנגעמאסטען די תפילין. ער האט, גיט ער צו אביסעל מיט פארדרוס, ניט באוויזען איבערצוריידען קיינעם פון זיינע ארמיי־חברים צו פארלאזען זיך בערד, אבער ער האט יא באוויזען צו באאיינפלוסען אייניגע פון זיי, אז זיי זאלען זיך ראזירען מיט'ן כשר'ן פוידער וואס ער האט באקומען ספעציעל צוגעשיקט פון דער היים אויף אויסצוטיילען צו די בעלי תשובה. לייזער זירקינד איז געקומען אהיים דער זעלבער חסידי'שער יונגערמאן וואס ער איז געווען איידער ער איז אריין אין דער ארמיי. די בארד איז נאך געווארען אביסעלע דיקער און לענגער, און דערצו איז ער איצט א קארפאראל מיט צוויי פאסיקלעך אויפ'ן ארעם און, ווי געזאגט, א טאטע פון א זונ'עלע פאר וועמען עד מאכט שוין פלענער אין וועלכער ישיבה צו שיקען אים.

וען לייזער איז אריין אין דער ארמיי, אין אויגוסט, 1952, האט זיך דאן ארום אים אפגעשפילט א גאנצע סענסאציע וועלכע האט אויך אפגעקלונגען אין דער אמעריקאנער פרעסע. די ארמיי האט לייזער'ן מיט געוואלד אפגעראזירט די בארד און אים אריינגעזעצט אין טורמע פאר ניט אויספאלגען א באפעל פון זיין אפיצער.

איצט דערציילט לייזער'ס מאמע אלץ אין פריידען, אבער ריידענדיג ווייזען זיך נאך אויך היינט טרערען אין אירע אויגען וען זי דערמאנט זיך ווי אזוי איר זון איז באליידיגט געווארען פאר זיין ניט וועלען אפשערען די בארד.

וען לייזער איז געקומען צום ערשטען מאל אין קעמט קילמער, נוי דזשוירזי, האט אים גלייך זיין אפיצער געהייסען נעמען א שעיוו. אין דער ארמיי מוזען זיך אלע ראזירען, האט דער אפיצער געזאגט.

לייזער האט געענטפערט אז ס'איז געגען זיין רעליגיע אפצוראזירען די בארד. דער 21־יאריגער סאלדאט'ל וועלכער האט געלערנט אין דער ישיבת רבינו יעקב יוסף ביז נאך די עלעמענטארע לימודים און שפעטער פארגעזעצט דאם לערנען אין דער ליובאוויטשער ישיבה אין ברוקלין, האט זיך בשום אופן ניט געוואלט אפזעגענען מיט זיין בערדל וועלכע האט ערשט אנגעפאנגען ווייזען פעך־שווארצע האר־קופקעלעך אויף ביידע זייטען פון זיין פנים. ער קען זיין א גוטער סאלדאט, האט ער גע'טענה'ט, מיט א בארד און פאות.

איידער וואס וען האט מען לייזער'ן אריינגעזעצט אין דער סאלדאטסקער חד־גדיא אין קעמפ קילמער, און אויפ'ן דריטען טאג פון זיין ארעסט זיינען געקומען צוויי מיליטערישע פאליסלייט צוזאמען מיט א בארבער און מיט געוואלד אפגעראזירט לייזער'ן די בארד. לייזער האט זיך געראנגעלט מיט די סאלדאטען און אין קאמף איז אים אפילו א האנט צושניטען געווארען.

פארוואס די דזשואיש וועלפעיר בארד וועלכע גיט אכטונג אויף די רעליגיעזע באדערפענישען פון די אידישע סאלדאטען, פארוואס די דאזיגע ארגאניזאציע איז דאן געווען אזוי גלייכגילטיג אין דעם געראנגעל פון פרומען אידישען סאלדאט פאר זיין בארד איז נאך ביז היינט ניט אויפגעקלערט געווארן. לייזער האט פארלוירען די בארד, אבער ער איז ניט געבליבען זיצען טיט פארליגטע הענט און אויפגעגעבענער האפנונג.

ער האט ניט געוואלט רופען אהיים און אנטאן צער דער מאמע'ן, האט ער זיך פארשטענדיגט מיט'ן פאמיליע־לאיער, בענדזשאמין פרידמאן, אליין א איד א שומר תורה, און דער לאיער איז צוזאטען מיט לייזער'ס פאטער אוועק צום געזעראל קריטענבערג אויף גאווערנארס איילענד אונטער וועמענ'ס יוריסדיקציע קעמפ קילמער איז. זיי האבען אויפגעקלערט דעם געזעראל אין וואס דא האנדעלט זיך און אז אויב די ארמיי וועט שטעלען דעם יוננגען סאלדאט צו א קאורט־מארשאל וועט עס שטעלען דער ארמיי אין א זעהר ניט גוטער ליכט.

אייגענטליך האט לייזער דאן געקענט אנקלאגען דער ארמיי פאר באצווינגען זיינס א רעליגיעזען פרינציפ. אבער ענגעראל קריטענבערג איז צוזאמען מיט לייזער'ס פאטער און דער לאיער געקומען צו א באשלוס, אז די בעסטע זאך וועט זיין צו שליכטען אויף א פרידליכען אופן. די ארמיי וועט ניט שטעלן לייזער'ן פאר קיין מיליטעריש געריכט און דערצו נאך וועט לייזער באקומען אן אפיציעלן בריוו פון ענגעראל מיט א גוטהייסונג און א באפעל נאכצוגעבען לייזער'ס אלע רעליגיעזע פאדעדונגען. א קאפיע פון ענגעראל קריטענבערג'ס בריוו איז אריין אין לייזער'ס אפיציעלע פאפירען און דעם אריגינאל האט לייזער מיטגענומען מיט זיך אין זיין טלית און תפילין זעקעל.

ער איז אויך דאן טראנספערירט געווארען פון קעמפ קילמער צו "אינדיען טאון גענפ" אין פענסילווייניע וואו ער איז געווען ביז אנפאנג פעברואר וען ער איז אפגעשיקט געווארען קיין קארעא. איידער ער איז געפארען קיין קארעא האט לייזער חתונה געהאט מיט רייזיל לענדי, א טאכטער פון א חשוב'ער פרומער פאמיליע פון סקרענטאן, פא.. ס'איז געווען א חתונה אין וועלכער עס האבען זיך באטייליגט לייזער'ס רביים און חברים פון דער ישיבה און אלע האבען געוואונשען דעם חתן, אז ער זאל אינגיכען קומען אהיים א געזונטער.

לייזער איז זיך אויך געקומען זעגענען מיט'ן ליובאוויטשער רבי'ן און דער רבי האט אים געגעבען א ברכה, אז די מלחמה זאל זיך ענדיגען וואס שנעלער.

דער ליובאוויטשער רבי האט אים געשיקט יעדען חודש א בריוו קיין קארעא מיט אנווייזונגען פאר אים אליין און אויך ווי אזוי ער זאל מקרב זיין די אנדערע אידישע סאלדאטען, מיט וועמען ער באגעגענט זיך. די דאזיגע בריוו האט לייזער אפגעהיט ווי די אויגען אין קאפ און האט זיי אלע גלייך צוריקגעשיקט אהיים צו היטען זיי דא פאר אים אין א זיכערען פלאץ. די מאמע זיינע האט מיר טאקע געצייגט דעם גאנצען פעקעל בריוו פון דעם ליובאוויטשער רבי'ן צו איר זון אין קארעא.

לייזער האט אויך באקומען גאנצע פעק מיט לייען מאטעריאל פון "מרכז לעניני חנוך", באזונדערס די ענגלישע חודש זשורנאלען "טאקס און טיילס", וועלכע ער האט פאנאנדערגעטיילט צו די אידישע סאלדאטען.

ער איז די גאנצע צייט ניט אריין קיין איין מאל אין סאלדאטסקען "עס־האל" און זיך געשפייזט פון פעקלעך, וואס ער האט באקומען פון דער היים.

א חודש נאכ'ן געבורט פון זיין אינגעלע האט לייזער געפראווען דעם פדיון הבן אין יאפאן, וואו ער איז געווען אויף אורלויב. א חבר זיינער, א כהן האט גענומען די פינף דאלאר אויסלייז געלט און לייזער האט דאן גערופען אויפ'ן טעלעפאן פון יאפאן צו זיין פרוי און זיינע עלטערען.

וואס וועט לייזער איצט טאן נאכדעם ווי ער וועט אין א פאר הדשים ארום ארויסגיין פון דער ארמיי?...

איצט האט לייזער פאר זיך צוויי פלענער. אדער ער וועט צוריקגיין צו שחיטה, ביי דער זעלבער פראפעסיע מיט וועלכער ער האט זיך פארנומען איידער ער איז אריין אין דער ארמיי, (ער איז אויך א מיטגליד פון דער שוחטים יוניאן). אדער ער וועט זיר גאר זעצען לערנען אין א "כולל" פון פארהייראטע יונגעלייט פאר עטליכע יאר אויפ'ן חשבון פון "דזשי-איי ביל אוו ראיטס".

נאך אלעמען איז דאך די ארמיי אים שולדיג א חוב פאר אפשערען מיט געוואלד זיין ערשטע בארד.